

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

**Vývoj ekonomiky Ruské federace v letech 2014-2020 pod
vlivem ekonomických sankcí**

Iaroslav Mochalov

© 2022 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Iaroslav Mochalov

Ekonomika a management

Provoz a ekonomika

Název práce

Vývoj ekonomiky Ruské federace v letech 2014-2020 pod vlivem ekonomických sankcí

Název anglicky

Development of the Russian Federation's economy in the years 2014-2020 under economic sanctions

Cíle práce

Hlavním cílem dané práce je vyhodnocení hlavních trendů a směrů hospodářského rozvoje Ruské Federace pod sankcemi zemí západní Evropy. Uvedený cíl je podmíněn splněním několika dílčích cílů. Prvním je určit, čím jsou v podstatě ekonomické sankce. Druhým je prostudovat chronologii a podstatu sankcí uvalených západoevropskými zeměmi a určit jejich vliv na obchodní a ekonomické vztahy Ruské Federace. Třetím je vyhodnotit vliv sankcí na hlavní odvětví ekonomiky Ruské Federace.

Metodika

Práce se bude skládat z teoretické a praktické části. Teoretická část bude zaměřena na popis sankcí jako souboru opatření a jejich vysvětlení. V teoretické části bude použita metoda literární rešerše. Část literárních rešerší rozebírá teoretické aspekty sankcí. V praktické části bude provedeno vyhodnocení vlivu ekonomických sankcí na hospodářský rozvoj Ruska. Bude použita metoda pozorování, komparativní metoda a metoda analýzy a syntézy. Pomocí přehledných grafů nebo tabulek budou vyhodnoceny makroekonomické ukazatele. Data budou získávána převážně z webových stránek Rosstatu a ministerstva ekonomického rozvoje Ruské Federace.

Doporučený rozsah práce

30-40 stran

Klíčová slova

ekonomika, ekonomické sankce, ekonomický rozvoj, Ruská Federace, Evropská unie, HDP, substituce import, ekonomické vztahy

Doporučené zdroje informací

GLAZ'EV, S. Strategiya operezhayushchego razvitiya Rossii v usloviyah global'nogo krizisa. – M.: Ekonomika, 2012. – ISBN 978-112-0006-21-7.

HUFBAUER, G.C. and col. Economic Sanctions: New Directions for 21st Century, 2009 ISBN: 978-0881324129

HUFBAUER, G. C. Sanctions – Happy USA, Peterson Institute for International Economics, 1998. Dostupné z: <https://www.piie.com/publications/policy-briefs/sanctions-happy-usa>

KESHNER, M.V. Ekonomicheskie sankcii v sovremennom mezhdunarodnom prave: monografiya. – M.: Prospekt, 2015. – ISBN 978-985-731-7-20-8.

NEUENKRICH, M. NEUMEIER, F. "The impact of UN and US economic sanctions on GDP growth". European Journal of Political Economy Dostupné z: https://www.fiw.ac.at/fileadmin/Documents/Publikationen/Working_Paper/N_138_NeuenkirchNeumeier.pdf

Předběžný termín obhajoby

2022/23 ZS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Roman Svoboda, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 26. 1. 2022

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 8. 2. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 22. 10. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Trendy a směry rozvoje ekonomiky Ruské federace pod mezinárodními sankcemi Západní Evropy" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 28.11.2022

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Romanovi Svobodovi, PhD. za odborné vedení, cenné rady a především čas, který mi věnoval v průběhu zpracování této bakalářské práce.

Vývoj ekonomiky Ruské federace v letech 2014-2020 pod vlivem ekonomických sankcí

Abstrakt

Bakalářská práce zkoumá dopad ekonomických sankcí uvalených na Ruskou federaci. Teoretická část vysvětluje definici ekonomických sankcí, druhy sankčních opatření, motivy, účely jejich použití a posuzuje jejich efektivitu. Dále pak popisuje sankce jako omezení zahraničního obchodu.

Praktická část analyzuje dopad uvalení sankcí na ekonomiku Ruska jako celek a jednotlivá odvětví zvláště. Také jsou v ní srovnávaná data vývoje makroekonomických ukazatelů, jako je HDP, inflace a obchodní bilance. Dále pak popisuje vývoj ruské ekonomiky pod sankcemi.

Klíčová slova: ekonomika, HDP, sankce, zahraniční obchod, obchodní bilance, rubl, import, export, embargo, Ruská federace

Development of the Russian Federation's economy in the years 2014-2020 under economic sanctions

Abstract

The bachelor thesis examines the impact of economic sanctions imposed on the Russian Federation. The theoretical part explains the definition of economic sanctions, types of sanctions, motives, purposes of their application and assesses their effectiveness. Also then describes sanctions as restrictions on foreign trade.

The practical part analyzes the impact of the imposition of sanctions on the Russian economy as a whole and individual sectors. It also compares data on the development of macroeconomic indicators, such as GDP, inflation, and the trade balance. It also describes the development of the Russian economy under sanctions.

Keywords: economy, GDP, sanctions, foreign trade, trade balance, ruble, import, export, embargo, Russian Federation

Obsah

1 Úvod	11
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce.....	12
2.2 Metodika.....	12
3 Současný stav poznání řešené problematiky.....	13
3.1 Vymezení pojmu sankce.....	13
3.2 Cíle sankčních opatření	16
3.3 Efektivita ekonomických sankcí	19
3.4 Použití sankcí.....	21
3.4.1 Kdy uvalovat sankce	21
3.4.2 Jak uvalovat sankce.....	22
3.5 Sankce jako omezení zahraničního obchodu	23
3.5.1 Jak funguje zahraniční obchod	23
3.5.2 Import a export.....	24
3.5.3 Komparativní výhoda.....	24
3.5.4 Další výhody zahraničního obchodu.....	25
3.5.5 Ekonomické následky sankcí.....	25
4 Vlastní práce	27
4.1 Chronologie uvalení sankcí proti Rusku	27
4.1.1 Odvetné sankce Ruska.....	28
4.2 Vliv sankcí na ekonomiku Ruska.....	29
4.2.1 Zahraniční dluh RF	31
4.2.2 HDP RF	37
4.2.3 Devalvace ruského rublu	38
4.2.4 Inflace v RF	39
4.2.5 Reálné roční příjmy obyvatel RF	40
4.2.6 Ropný a plynárenský průmysl RF.....	42
4.2.7 Zahraniční investice v RF.....	43
4.2.8 Zahraniční obchod RF	44
5 Výsledky a diskuse	50
6 Závěr	52
7 Seznam použitých zdrojů	53
7.1 Seznam literatury	53
7.2 Internetové zdroje.....	54

8	Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk.....	63
8.1	Seznam grafů	63
8.2	Seznam tabulek	63
8.3	Seznam použitých zkratk.....	63

1 Úvod

V moderním světě existuje trend ke zvýšení počtu ekonomických sankcí. V zásadě je to dáno globalizací mezinárodních ekonomických procesů, které se vyznačují rostoucí mírou integrace jak trhů zboží a služeb, tak kapitálu. Stabilní a udržitelné postavení státu je v tuto chvíli dáno především úrovní rozvoje jeho ekonomiky. V tomto ohledu může mít ukončení nebo omezení hospodářských vztahů vážné důsledky pro normální fungování státu.

Relevance daného tématu spočívá v tom, že v dnešní době ekonomické sankce jsou důležitým nástrojem zahraniční politiky a mezinárodní diplomacie. Ekonomické sankce mohou mít dlouhodobý účinek a v plném rozsahu ekonomika necítí jejich účinek okamžitě, ale po určité době. Ekonomické sankce nesou hodně negativních důsledků – zpomalení růstu HDP, ztráta pracovních míst a možností rozvoje podnikání. Kromě toho, zrušení sankcí je pomalejší než jejich uvalení. Západní sankce jsou zaměřeny hlavně na slabiny ekonomiky Ruska, na strukturální nedostatky, které se nahromadily v důsledku chyb ve vedení ekonomické politiky a oslabily stabilitu ruské ekonomiky. Z toho důvodu, zkoumání trendů a směrů vývoje ekonomiky Ruska má nejen teoretický ale i praktický význam.

Při zpracování bakalářské práce bylo vycházeno převážně z cizojazyčných odborných materiálů. Největší část zdrojů se skládá z ruských odborných článků publikovaných v důvěryhodných časopisech a celých monografiích o vybraném tématu. Podstatnou část zdrojů představují ruské a evropské statistiky státních statistických úřadů a statistiky mezinárodních obchodních a finančních institutů.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem dané práce je vyhodnocení hlavních trendů a směrů hospodářského rozvoje Ruské federace pod sankcemi zemí západní Evropy. Uvedený cíl je podmíněn splněním několika dílčích cílů. Prvním je určit, čím jsou v podstatě ekonomické sankce. Druhým je prostudovat chronologii a podstatu sankcí uvalených západoevropskými zeměmi a určit jejich vliv na obchodní a ekonomické vztahy Ruské federace. Třetím je vyhodnotit vliv sankcí na hlavní odvětví ekonomiky Ruské federace.

2.2 Metodika

Práce se skládá z teoretické a praktické části. Teoretická část je zaměřena na popis sankcí jako soubor opatření a jejich vysvětlení. V teoretické části je použita metoda literární rešerše. Část literárních rešerší rozebírá teoretické aspekty sankcí. V praktické části je provedeno vyhodnocení vlivu ekonomických sankcí na hospodářský rozvoj Ruska. Je použita metoda pozorování, komparativní metoda a metoda analýzy a syntézy. Pomocí přehledných grafů nebo tabulek jsou vyhodnoceny HDP, inflace a platební bilance. Data jsou získávána převážně z webových stránek Rosstatu a ministerstva ekonomického rozvoje Ruské federace.

3 Současný stav poznání řešené problematiky

3.1 Vymezení pojmu sankce

Běžná mylná představa o pojmu „ekonomické sankce“ je, že se jím rozumí prakticky jakékoli donucovací opatření ekonomické povahy používané v mezinárodních vztazích, bez ohledu na to, zdali došlo k porušení závazků.

Pojem „sankce“ je přitom třeba posuzovat jako důsledek spáchání určitého protiprávního činu ze strany státu. Mezinárodní právo definuje donucovací prostředky jako „cílený nátlak na subjekt mezinárodního práva“ a považuje je za jeden ze svých klíčových institutů. Z právního pohledu donucovací opatření představují reakci na porušení platných mezinárodněprávních norem. Porušení závazných norem vede ke vzniku odpovědnostního závazku mezi porušitelem a poškozeným. Nesplní-li porušitel povinnosti, které mu odpovědnost přináší (ukončit porušování práva, poskytnout záruky, že se již nebude opakovat, nahradit způsobenou materiální i nemateriální škodu), má poškozený možnost domáhat se svých práv prostřednictvím přímého donucení.¹

G.I. Tunkin považuje sankce za důsledek mezinárodně protiprávního činu spáchaného státem. Profesor zároveň umožňuje použití takových metod jak ze strany obětního státu, tak ze strany mezinárodních organizací a skupin států.²

Přitom v dílech G. Hufbauera je tento termín používán bez ohledu na spáchání mezinárodního protiprávního činu jako nezbytné podmínky pro zákonné uvalení sankcí.³

Analýza prací českých i zahraničních autorů ukazuje, že „sankce“ nemá striktně definovaný výklad, drtivá většina autorů považuje sankce za „nátlakové akce jednoho státu vůči druhému, který porušil dohodu nebo mezinárodní právo“.

V současné době se pod pojmem „ekonomická sankce“ rozumí činnost zákonná a případně i nezákonná. Nejasnost v této otázce je závažným negativním momentem, a to jak z teoretického, tak i praktického hlediska.

¹ DAVID, V. a kol. (2004): Mezinárodní právo veřejné. Praha: Linde, 2004, ISBN 80-7201-473-0 s.336

² TUNKIN G. *Teoriya mezhdunarodnogo prava* – Moskva: Zerkalo-M, 2019, ISBN 978-5-94373-441-0 s.121

³ HUFBAUER, G.C. and col. *Economic Sanctions: New Directions for 21st Century*, 2009 ISBN: 978-0881324129 s.10

V systému mezinárodního práva jsou sankce jednou z nejčastějších a nejznámějších forem odpovědnosti států, která vzniká v důsledku jejich porušování všeobecně uznávaných norem, které mají velký význam pro světové společenství.⁴

Sankce se zpravidla týkají různých stran mezinárodní aktivity státu, od diplomatických (snížení počtu zaměstnanců velvyslanectví, odvolání velvyslance, omezení pohybu atd.), až po kulturní (ukončení či pozastavení výměn, odepření vstupu na významné akce, např. olympijské hry atd.).

Z hlediska obsahu jsou ekonomické sankce podle amerických expertů E. Hufbauera, J. Schotta a K. Elliotta „úmyslným, státem iniciovaným přerušením nebo hrozbou narušení normálních obchodních a finančních vztahů“.⁵

Hlavním smyslem sankcí je změnit chování cílové země, které ohrožuje celý svět a bezpečnost, a nikoli ji nijak trestat.

Sankce mohou být také donucovacími opatřeními, uvalované jedním státem v reakci na činy jiného státu. Tato opatření se nazývají retorze a represálie.⁶

Retorze jsou zákonné donucovací akce jednoho státu, spáchané v reakci na nepřátelské akce jiného státu.⁷ Hlavním cílem retorze je dosažení zákonných způsobů řešení konfliktu a obnovení porušených práv. Stupně závažnosti retorze musí být přiměřené škodě způsobené jednáním jiného státu. Retorze mohou být prováděny různými formami, jako je omezení nákupu zboží v jiném státě, odmítnutí vpustit cizí občany na jejich území, a jsou také dočasné a musí být okamžitě zastaveny po zrušení diskriminačních opatření. Mezinárodní právo, které existuje dnes předpokládá provádění retorze pouze jako krajní opatření při plném využití jiných legitimních prostředků ovlivňování státu provádějícího diskriminační politiku.⁸

Represálie jsou zákonné donucovací akce jednoho státu prováděny v reakci na činy jiného státu. Hlavním účelem represálií je donutit porušující stát ukončit protiprávní čin,

⁴ KLINOVA M., SIDOROVA E. Ekonomicheskie sankcii i ih vliyanie na hozyajstvennye svyazi Rossii s Evropejskim sojuzom. Voprosy ekonomiki. [online] [cit 20.01.2022] s.68 Dostupné z: <https://mgimo.ru/upload/iblock/d19/d19e0e317f49b7f75a5835ad98d98d5c.pdf>

⁵ HUFBAUER, G.C. and col. Economic Sanctions: New Directions for 21st Century, 2009 ISBN: 978-0881324129

⁶ KESHNER M. Ekonomicheskie sankcii v sovremennom mezhdunarodnom prave: monografiya. – M.: Prospekt, 2015 ISBN 978-985-731-7-20-8; s.53

⁷ PONOMAREVA E.S. Mirovaya ekonomika i mezhdunarodnye otnosheniya - M.: Unity-Dana, 2013. - 287 s. – ISBN 8-5-238-01911-6; s.184

⁸ MALENOVSKÝ, J. Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 2008. ISBN 978-80-210-4474-6 s.364-365

napravit škody a zabránit opakování podobných případů v budoucnu. Je třeba poznamenat, že odvěta může být vyjádřena úplným nebo částečným přerušением hospodářských vztahů, například železničních, námořních, leteckých, poštovních, telegrafních, rádiových nebo jiných druhů komunikace, jakož i přerušением diplomatických, obchodních a hospodářské vztahy, embargo na dovoz zboží a surovin z území pachatelovy země atd. Represálie musí skončit okamžikem obdržení zadostiučinění. Kromě toho je důležité, že moderní mezinárodní právo ukládá zákaz ozbrojených represálií jako prostředku k řešení sporů.⁹

Je třeba vzít v úvahu, že v mezinárodní praxi se ekonomické sankce uvalují, když země poruší své vlastní mezinárodní závazky související se způsobením materiálních škod. Mohou být vyjádřeny ve formě embarga na vývoz nebo dovoz zboží, úplného embarga, stejně jako odpovědnost států mohou být vyjádřeny v takových formách, jako jsou reparace, restituce a substitute.¹⁰

Embargo je zákaz nebo omezení dovozu určitého množství zboží do nebo vývozu z určité země, včetně předávání vědeckých a technických informací, jakož i určitých druhů obchodních, obchodních a ekonomických činností. Toto opatření je využíváno jako prostředek ekonomického a finančního tlaku, jako donucovací faktor.¹¹

Reparace jsou typem odpovědnosti, kdy je agresorský stát povinen uhradit škodu způsobenou státu, který utrpěl jeho agresi.¹² Zpočátku byl požadavek na reparace zakotven ve Versailleské mírové smlouvě z roku 1919, podle které bylo Německo a jeho spojenci povinni kompenzovat ztráty a ztráty, které utrpěly státy v období, kdy tyto mocnosti byly ve válečném stavu s Německem. Reparace byly založeny na těchto zásadách:¹³

- 1) reparace neměly narušovat stabilní mírovou ekonomiku poražené země;
- 2) reparace byly placeny prostřednictvím dodávek současných průmyslových výrobků z poražených zemí a také vývozem demontovaných podniků vojenského průmyslu od nich;

⁹ MALENOVSKÝ, J. Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 2008. ISBN 978-80-210-4474-6 s.365-368

¹⁰ ROMANOVA M. Evropské tamožňenské právo.- Minsk: Thesaurus, 2014 ISBN 978-985-6957-21-8 s.268

¹¹ Rezoluce Valného shromáždění OSN 58/7 z 4.11.2003 [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: http://www.adh-geneva.ch/RULAC/pdf_state/GA.pdf

¹² Merriam-Webster Online Dictionary [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://www.merriam-webster.com>

¹³ AYVAZOV A. Periodichesкая sistema mirovogo kapitalisticheskogo razvitiya. [online] [cit 20.01.2022] Dostupné z: <http://www.intelros.ru/readroom/partnerstvo-civilizaciy/p3-2013/21049-periodichesкая-sistema-mirovogo-kapitalisticheskogo-razvitiya.html>

3) náhrada škod byla spojena se zničením vojenského potenciálu poražené země.

V mírových smlouvách bylo stanoveno, že právo na reparace mají pouze ty státy, na jejichž území byly vedeny nepřátelské akce a jejichž území byla zabrána.

Restituce je jednou z forem odpovědnosti, která spočívá v navrácení poškozenému stavu majetku, různých věcí, jiných cenností, nezákonně zabavených a vyvezených válčícím státem z území jeho nepřítele.

Téměř veškerý majetek, který byl nezákonně zabaven, podléhá restituci. Není-li možné provést restituci určitých věcí, je povolen převod věcí stejného druhu dohodou. Na základě mírové smlouvy se tedy Itálie v roce 1947 zavázala vrátit veškeré nelegálně dovezené mincovní zlato nebo převést do příslušných států množství zlata rovnající se množství vyvezeného podle hmotnosti a stejného vzorku. V mírových smlouvách z roku 1947 existoval zvláštní paragraf „reparace a restituce“, podle kterého veškerý zjištěný majetek, který byl násilně odvezen z okupovaného území, podléhal restitucím.¹⁴

Jedním z typů restitucí je substitute, což je náhrada zničeného nebo poškozeného majetku (například budov, uměleckých hodnot, osobního majetku atd.) v nelegální formě.

Z výše uvedeného vyplývá, že ekonomické sankce jsou souborem opatření obchodně-ekonomického charakteru, jejichž účelem je činit tlak na konkrétní zemi, sankce mají ve větší míře politický charakter. Tato opatření mají prohibiční charakter, směřují k vynucení změny politického a ekonomického kurzu sankcionovaného státem pro účely světového společenství.

3.2 Cíle sankčních opatření

V současné době, v důsledku narůstajícího mezinárodního konfliktu kolem Ukrajiny, západní země, především Spojené státy, stále častěji využívají různé prvky ekonomické diplomacie proti Rusku a chtějí zvýšit množství uvalených sankcí. Tato opatření mohou být jednostrannými nebo kolektivními žalobami proti zemi, která je považována za porušovatele mezinárodního práva a jejímž cílem je donutit daný stát, aby zákon dodržoval. Je důležité poznamenat, že na rozdíl od jiného nástroje zahraniční politiky, války, pro který byla

¹⁴ OTYRBA A. Kak pobezhdat' v finansovyh vojnah [online] [cit 20.01.2022] Dostupné z: <http://www.odnako.org/almanac/material/kak-pobezhdat-v-finansovih-voynah/> s.35

vyvinuta formální pravidla zahrnující koncepty komбатantů a neutrálů, neexistují žádná mezinárodně uznávaná pravidla pro obchodní sankce.¹⁵

Zavádění různých druhů sankcí pro politické účely lze klasifikovat podle stupně jejich moci, jako etapy stále se zvyšujícího politického tlaku na stát, nebo ve spojení s těmi politickými úkoly, které se uvalované sankce snaží řešit. Intenzita sankcí je charakterizována stupněm škody, kterou mohou způsobit:¹⁶

- a) ekonomika země jako celku;
- b) k politickému režimu nebo ve vztahu k osobním zájmům politiků u moci;
- c) konkurenceschopnost určitých odvětví hospodářství a průmysl;
- d) o zájmech jednotlivých finančních a průmyslových skupin a společnosti.

Příkladem vysoce intenzivních sankcí, které ohrožují ekonomiku země jako celku, je zákaz vývozu ropy pro země, jejichž ekonomika je založena na vývozu energie.

Příkladem sankcí namířených proti zájmům konkrétních politiků jsou sankce USA proti R. Mugabemu a členům jeho vlády.¹⁷

Americké sankce proti několika ruským obranným společnostem, které spolupracovaly s Íránem, jsou ukázkovým příkladem sankcí namířených proti jednotlivým společnostem.

V posledních desetiletích se výrazně změnil postoj vlád a světového veřejného mínění k otázce, v jakých případech je uložení sankcí oprávněné. Od začátku první světové války až do konce druhé světové války byly sankce uvalované především ve snaze zabránit vojenským intervencím. Dále se okruh cílů pro uvalení sankcí začal rozšiřovat a zahrnoval zastavení regionálních konfliktů, prosazování demokracie a politické svobody, prosazování lidských práv, zabránění šíření jaderných zbraní, propouštění rukojmích a okupovaná území.

Cíle sledované státy a mezinárodními organizacemi při uvalení ekonomických sankcí lze rozdělit do následujících pěti skupin:¹⁸

¹⁵ SIDOROV V.. Tamozhennoe pravo: uchebnik dlya akademicheskogo bakalavriata. - M.: Yurayt, 2015. - 512 s. – ISBN 978-5-9916-4379-5; s.132

¹⁶ SMEETS, Maarten (2018) : Can economic sanctions be effective?, WTO Staff Working Paper, World Trade Organization (WTO)

¹⁷ Mugabe's Zimbabwe, 2000-2009: Massive Human Rights Violations and the Failure to Protect s. 909 [online] [cit.15.02.2022] Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/236718303_Mugabe%27s_Zimbabwe_2000-2009_Massive_Human_Rights_Violations_and_the_Failure_to_Protect

¹⁸ SIDOROV V.. Tamozhennoe pravo: uchebnik dlya akademicheskogo bakalavriata. - M.: Yurayt, 2015. - 512 s. – ISBN 978-5-9916-4379-5; s.325

1. Donucení jiného státu, aby uvedl politiku do souladu se zájmy iniciujícího státu. Například Velká Británie uvalila sankce na Itálii, aby donutila Mussoliniho stáhnout jednotky z Habeše. Uvalování sankcí je založeno na přesvědčení, že tím způsobené ekonomické ztráty státu, na který jsou uvalované, převáží nad přínosy, které z konfrontace získá vedení cílového státu.
2. Odstranění vedení cílového státu beze změny jeho politického systému nebo změny politického režimu jako celku. Tuto možnost lze ukázat na příkladu použití ekonomických opatření Spojených států proti Kubě, kdy se Spojené státy snažily nahradit tzv. Castrův režim s nekomunistickým. Využití ekonomických opatření k tomuto účelu je založeno především na vztahu mezi politickými a ekonomickými prvky: čím vyšší škody, tím vyšší politická nestabilita ve společnosti.
3. Odstrašení, zamezení opakování určitého jednání v budoucnu. Například prezident Carter, když vyhlásil embargo na dodávky obilí do Sovětského svazu, řekl, že takovou politikou Spojené státy omezují politiku agrese SSSR. Cílem iniciačního státu může být i ovlivnění třetího státu, proti kterému nejsou přímo uvalované sankce. Například britští politici, kteří argumentovali nutností sankcí proti Itálii, diskutovali především o negativních důsledcích pro Německo.
4. „Mezinárodní symbolismus“ – akce, jejichž cílem je vytvořit morální účinek na členy mezinárodního společenství. Cílem iniciátora může být pouhé odsouzení režimu. Reaganova administrativa využila libyjské ropné embargo k odsouzení Kaddáfího podpory mezinárodního terorismu. Motivem žádosti může být i projev odhodlání státu chránit svou prestiž. Například Jimmy Carter doufal, že obilné embargo uvalené na Sovětský svaz bude výrazem amerického odhodlání. V takových případech je důležitá nejen ekonomická škoda způsobená sankcemi, ale samotná skutečnost jejich uvalení.
5. „Domácí symbolismus“ je zaměřený na získání domácí podpory nebo na snížení kritiky průběhu zahraniční politiky přijímáním aktivních opatření. Například Eisenhowerova administrativa uvalila na Kubu embargo dva týdny před začátkem prezidentských voleb, aby zlepšila Nixonovo postavení. Vzniká otázka souladu veřejně deklarovaných cílů s vedením státu iniciátora a skutečnými úkoly, kterých se snaží prováděním takové politiky dosáhnout. Příkladem takového rozporu je ekonomické odvetné opatření, které Spojené státy použily vůči Íránu v souvislosti se zajištěním diplomatického personálu americké ambasády. Cíl byl otevřeně stanoven vyvolat negativní vliv na íránskou ekonomiku a zároveň se v soukromých rozhovorech, jak

poznává D. Lindsay, hovořilo o prvenství plnění vnitropolitických úkolů. Americký prezident F. Roosevelt, který uvaloval sankce proti Japonsku, si byl dobře vědom, že taková opatření samotná nemohou zastavit japonskou expanzi, ale sledoval cíl uspokojit japonské politiky ve Spojených státech.

3.3 Efektivita ekonomických sankcí

O efektivnosti ekonomických sankcí se stále diskutuje.

Podle studie Neuenkricha a Neumeiera měly ekonomické sankce USA a OSN statisticky významný dopad na ekonomiky cílových zemí snížením růstu HDP o více než 2 % ročně. Studie rovněž dospěla k závěru, že negativní účinky obvykle trvají po dobu deseti let, což představuje celkový pokles HDP cílové země na hlavu o 25,5 %.¹⁹

Uvalení sankcí na protivníka také do určité míry ovlivňuje ekonomiku uvalující země. Pokud jsou vyhlášena dovozní omezení, spotřebitelé v uvalené zemi mohou mít omezený výběr zboží. Pokud jsou uvalena vývozní omezení nebo pokud sankce zakazují společnostem v uvalené zemi obchodovat s cílovou zemí, může uvalující země ztratit trhy a investiční příležitosti ve prospěch konkurenčních zemí.²⁰

Hufbauer, Schott a Elliot tvrdí, že nejčastějším zahraničněpolitickým cílem ekonomických sankcí je změna režimu, která představuje něco přes 39 % případů jejich uvalení.²¹ Hufbauer a kol. tvrdili, že v jejich studiích bylo 34 % studovaných případů úspěšných.²² Když Robert A. Pape zkoumal jejich studii, tvrdil, že pouze pět z jejich hlášených čtyřiceti úspěchů bylo skutečně účinných²³, čímž se míra úspěšnosti snížila na 4 %. V obou případech jsou obtížnost a neočekávané nuance měření skutečného úspěchu sankcí ve vztahu k jejich cílům stále zjevnější a stále diskutované. Jinými slovy, je obtížné určit, proč se režim nebo země mění (tj. jestli to byly sankce nebo inherentní nestabilita), a plný politický účinek dané akce.

Britský diplomat Jeremy Greenstock nabízí vysvětlení, proč jsou sankce stále uvalovány, i když mohou být okrajově účinné, a navrhuje, že sankce jsou populární ne proto,

¹⁹ NEUENKRICH, Matthias – NEUMEIER, Florian. "The impact of UN and US economic sanctions on GDP growth". *European Journal of Political Economy*. 40: s. 110–125

²⁰ GRISWOLD, Daniel. "Going Alone on Economic Sanctions Hurts U.S. More than Foes"

²¹ HUFBAUER, Gary Clyde a kol. *Economic Sanctions Reconsidered*. s. 67.

²² HUFBAUER, Gary Clyde a kol. (2008). *Economic Sanctions Reconsidered*. s. 159

²³ PEPE, Robert "Why Economic Sanctions Still Do Not Work" s. 66-77

že je známo, že jsou účinné, ale proto, že „neexistuje nic jiného, co by se dalo dělat mezi slovy a akcemi armády, chcete-li učinit tlak na vládu“.²⁴

Kritici sankcí jako belgický právník Marc Bossuyt však tvrdí, že v nedemokratických režimech je rozsah, v jakém to ovlivňuje politické výsledky, sporný, protože takové režimy z definice nereagují tak silně na lidovou vůli.²⁵

V dnešní době drtivá většina odborníků nepovažuje sankce za vysoce efektivní. Avšak jsou sankce stále oblíbeným nástrojem politiků a počet jejich uvalení neklesá. Ekonomická integrace má v praxi uvalení sankcí ve světové politice dvojí účinek:

- za prvé, zvyšuje exportní a importní trhy, činí efektivní implementaci sankcí poměrně komplikovanou a obtížnou, protože každý stát má stále více alternativních možností pro export a import.²⁶
- za druhé, finanční a informační složky integrace usnadňují sledování vývoje mezinárodních plateb a finančních toků obecně. Tento ukazatel umožňuje vyspělým zemím, držitelům světových rezervních měn, mnohem více příležitostí zasahovat do finanční stránky světového obchodu a omezovat obchodní operace prostřednictvím finančního sektoru. V tomto ohledu se v posledních letech hlavní důraz v praxi uvalování ekonomických sankcí přesunul z obchodních na finanční. Do popředí se dostává tento typ finančních sankcí, jako je omezení přístupu na kapitálový trh.²⁷

Jedna z příčin relativního poklesu účinnosti obchodních a ekonomických sankcí tedy spočívá v globálním chování světové ekonomiky, v níž je stále obtížnější uvalovat a udržovat závažná a přísná omezení toku zboží a služeb (s výjimkou specifických skupin zboží – zbraně, vybavení dvojího užití atd.)

Dalším důvodem omezené účinnosti sankcí je, že ekonomický efekt uvalení sankcí má dopad na obyvatelstvo cílové země, nikoli na politickou moc. Při demokratickém uspořádání společnosti bude signál o snižování životní úrovně obyvatelstva vyslán k politickým elitám a pravděpodobně bude mít odezvu. V autoritářských politických systémech, proti kterým jsou sankční kampaně nejčastěji vedeny, zůstávají úřady mimo vliv

²⁴ MARCUS, Jonathan. Analysis: Do economic sanctions work?

²⁵ CAPDEVILA, Gustavo. "United Nations: US Riled by Economic Sanctions Report"

²⁶ GLAZ'EV, S. *Strategiya operezhayushchego razvitiya Rossii v usloviyah global'nogo krizisa*. – M.: Ekonomika, 2012 ISBN 978-112-0006-21-7 s.143

²⁷ BRATERSKIY M. N. Rascvet ekonomicheskoy diplomatii, nadolgo li?

sankcí a nemusí na ně reagovat (tak tomu bylo například při zavedení sankcí proti Iráku za vlády Saddáma Husajna).²⁸

Problémem tak zůstává efektivita uvalení sankcí k řešení zahraničněpolitických problémů a je řešena především na intuitivní úrovni. Jedinými kvantitativními kritérii, která lze použít k posouzení účinnosti obchodních sankcí, je změna objemu obchodu sankcionované země a také dynamika změn jejich zlatých a devizových rezerv.

3.4 Použití sankcí

3.4.1 Kdy uvalovat sankce

Sankce mohou být uvalené z několika důvodů, jako opatření za hospodářské aktivity jiné země. Například země produkující ocel může použít sankci, pokud se jiná země pokusí ochránit vznikající ocelářský průmysl zavedením dovozní kvóty na zahraniční ocel. Sankce mohou být také použity jako měkčí nástroj, zejména jako odstrašující prostředek proti porušování lidských práv (např. americké sankce proti Jižní Africe z doby apartheidu).²⁹ OSN by mohla schválit uvalení sankcí proti zemi, pokud porušuje lidská práva, zneužití, nebo pokud poruší usnesení týkající se jaderných zbraní.³⁰

Někdy stačí hrozba sankce ke změně politiky cílové země. Hrozba znamená, že země, která hrozbu vydává, je ochotna projít ekonomickými potížemi, aby potrestala cílovou zemi, pokud nedojde ke změně. Cena hrozby je nižší než cena vojenské intervence, ale stále má ekonomickou váhu. Například v roce 2013 byl zimbabwský prezident Robert Mugabe a jeho nejbližší okolí sankcionováni USA kvůli údajnému porušování práv.³¹

Někdy může země zvážit uplatnění sankce spíše z domácích důvodů než z mezinárodních. Někdy do hry vstupuje nacionalismus a vláda jedné země může použít sankci jako způsob, jak demonstrovat odhodlání nebo odvést pozornost od domácích problémů. Kvůli tomuto problému se mezinárodní organizace, jako je Světová obchodní organizace (WTO), snaží snížit část tlaku a vytvořit komise, které by objektivně řešily spory mezi zeměmi. To je zvláště užitečné při odvracení pozornosti od větších problémů, protože

²⁸ GORDON J. The Enduring Lessons of the Iraq Sanctions [online][cit.21.01.2022] Dostupné z: <https://merip.org/2020/06/the-enduring-lessons-of-the-iraq-sanctions/>

²⁹ U.S. Department of State. "U.S. Relations with South Africa"

³⁰ United Nations. "Sanctions"

³¹ Mugabe's Zimbabwe, 2000-2009: Massive Human Rights Violations and the Failure to Protect s. 909 [online] [cit.15.02.2022] Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/236718303_Mugabe%27s_Zimbabwe_2000-2009_Massive_Human_Rights_Violations_and_the_Failure_to_Protect

sankce mohou vést k ekonomicky škodlivým obchodním válkám, které se mohou přenést do zemí, které se původního sporu nezúčastnily.

Rozsah ekonomického utrpení způsobeného sankcí často není bezprostředně znám. Výzkum ukázal, že závažnost ekonomického dopadu na cílovou zemi se zvyšuje s tím, jak se zvyšuje úroveň mezinárodní spolupráce a koordinace při jejím vytváření.³² Bude také výraznější, pokud země zapojené do sankce měly dříve úzké vztahy, protože vazby budou s větší pravděpodobností významnější, pokud spolu země mají vztah.

3.4.2 Jak uvalovat sankce

Názory na způsob uvalování sankcí se různí. Zatímco Hufbauer se domnívá, že nejlepší je uvalit sankce co nejdříve a pokud možno všeobecné sankce.³³ Odlišný názor mají jiní autoři³⁴, podle které mají největší šanci na úspěch částečné sankce, které jsou uvalované postupně. Tito autoři uznávají, že obecné sankce mají větší dopad na ekonomiku, ale zároveň varují, že tento větší dopad by mohl posílit nepřátelské postoje v sankcionované zemi. Sankce tak mohou být kontraproduktivní. Částečné sankce dávají větší prostor pro vyjednávání. Uplatnění částečných sankcí je třeba posuzovat případ od případu. Pokud je země například závislá na vývozu jedné suroviny, stačí částečné sankce. Částečné sankce mohou být účinné i v případech vysoké citlivosti na sankce, tedy v případech demokratického zřízení, silné opozice nebo průmyslové společnosti. V případech slabých ekonomik mohou částečné sankce zabránit humanitární krizi, která by následovala po uvalení všeobecných sankcí. V neposlední řadě závisí výběr sankcí na cílech, kterých chce sankcionující subjekt dosáhnout. Čím větší cíl, tím silnější sankce by měly být uvalené.³⁵

Síla a rychlost sankcí se však často vzájemně vylučují. Pokud se předpokládá, že účinné sankce by měly být mnohostranné, lze narazit na fakt, že dosažení dohody mezi státy je často časově náročné.³⁶ Všeobecné sankce trpí i tím, že se sankce stávají kompromisním řešením s cílem podpořit co nejvíce států.

Důležitou podmínkou účinnosti sankcí je jasné vymezení podmínek, za kterých budou sankce zrušeny. Zrušení sankcí by mělo být zvaženo i v případě, že tyto podmínky

³² United Nations. "Full Support of Member States Key to Effective Sanctions Regimes, Assistant Secretary-General Tells Security Council."

³³ HUFBAUER, Gary Clyde. Sanctions-Happy USA

³⁴ Např. Eland, McDermott, Kutnick, Cortright, Lopez. In OUDRAAT, Chantal de Jonge. Un Sanction Regimes and Violent Conflict, s. 339, s. 350.

³⁵ OUDRAAT, Chantal de Jonge. Un Sanction Regimes and Violent Conflict, s. 339.

³⁶ HUFBAUER, Gary Clyde. Sanctions-Happy USA.

nejsou splněny. Vždy by měl být zvážěn výsledek sankcí a zda má být cena sankce nadále v platnosti. Dlouhodobým uplatňováním sankcí ztrácejí svou moc, protože se s nimi státy naučily žít a přizpůsobovat jim své ekonomiky. Zrušení sankcí by mělo být zváženo i v případě negativních dopadů v podobě humanitární krize. V tomto případě by mezinárodní společenství mělo zvážit, zda uvalení sankcí za to stojí. Alternativou ke zrušení sankcí v případě jejich selhání je jejich zpřísnění nebo použití silnějších nástrojů, jako je použití síly.

3.5 Sankce jako omezení zahraničního obchodu

Implementace sankcí způsobí narušení zahraničního obchodu země. Zahraniční obchod je historicky nejstarší a nejrozšířenější formou hospodářských vztahů. Jde o část sféry oběhu zboží, která představuje směny se zahraničím, tj. překračuje hranice jednotlivého státu či ekonomického celku. Zahraniční obchod má dvě stránky, dovoz a vyvoz. Předmětem zahraničního obchodu je nejen zboží ale i různé služby a práva duševního vlastnictví. Zahraniční obchod spojuje vnitřní hospodářství země se světovou ekonomikou a plní důležité funkce v procesu rozvoje výrobních sil a mezinárodní dělby práce.³⁷

Sankce přímo ovlivňují prospěšnost mezinárodního obchodu. Pro lepší zkoumání účinků sankcí z pohledu ekonomické teorie je potřeba se zaměřit na ekonomické výhody zahraničního obchodu.

3.5.1 Jak funguje zahraniční obchod

Mezinárodní obchod je klíčem ke vzestupu globální ekonomiky. V globální ekonomice nabídka a poptávka – a tím i ceny – ovlivňují a jsou ovlivňovány globálními událostmi. Politické změny v Asii by například mohly vést ke zvýšení ceny práce. To by mohlo zvýšit výrobní náklady pro americkou společnost vyrábějící tenisky se sídlem v Malajsii, což by pak vedlo ke zvýšení ceny účtované za pár tenisek, které by si americký spotřebitel mohl koupit v místním nákupním centru.³⁸

³⁷ FOJTÍKOVÁ, L. Zahraničně obchodní politika ČR: historie a současnost (1945-2008). Praha: C.H. Beck, 2009. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-128-4 s.1

³⁸ HEEKAL, Reem. The Investor's Guide to Global Trade

3.5.2 Import a export

Produkt, který se prodává na globálním trhu, se nazývá export a produkt, který je nakoupen na globálním trhu, je import. Dovozy a vývozy se účtují v platební bilanci země. Globální obchod umožňuje bohatým zemím využívat své zdroje – například práci, technologie nebo kapitál – efektivněji. Různé země jsou obdařeny různými aktivy a přírodními zdroji: půdou, prací, kapitálem a technologiemi atd. To některým zemím umožňuje vyrábět totéž zboží efektivněji – jinými slovy, rychleji a s nižšími náklady. Proto je mohou prodávat levněji než jiné země. Pokud země nedokáže efektivně vyrobit položku, může ji získat obchodováním s jinou zemí, která to dokáže. Toto je známé jako specializace v mezinárodním obchodu. Například Anglie a Portugalsko historicky těžily ze specializace a obchodování podle svých komparativních výhod. Portugalsko má spoustu vinic a umí vyrábět víno za nízkou cenu, zatímco Anglie je schopna vyrábět látky levněji, protože její pastviny jsou plné ovcí. Každá země by nakonec uznala tyto skutečnosti a přestala by se pokoušet vyrábět produkt, jehož domácí výroba by byla nákladnější, ve prospěch obchodování. Anglie totiž postupem času přestala vyrábět víno a Portugalsko přestalo vyrábět látky. Obě země viděly, že je pro ně výhodné zastavit své úsilí o výrobu těchto předmětů doma a místo toho mezi sebou obchodovat, aby je získaly.³⁹

3.5.3 Komparativní výhoda

Tyto dvě země si uvědomily, že mohou vyrábět více, když se zaměří na ty produkty, u kterých mají komparativní výhodu. V takovém případě by Portugalci začali vyrábět pouze víno a Angličané pouze bavlnu. Každá země nyní může vytvořit specializovanou produkci 20 jednotek ročně a obchodovat stejné podíly obou produktů. Každá země tak má nyní přístup k oběma produktům za nižší náklady. Je tedy vidět, že pro obě země jsou alternativní náklady na výrobu obou produktů vyšší než náklady na specializaci. Komparativní výhoda může kontrastovat s absolutní výhodou. Absolutní výhoda vede k jednoznačným ziskům ze specializace a obchodu pouze v případech, kdy každý výrobce má absolutní výhodu ve výrobě nějakého zboží. Pokud by výrobci postrádali jakoukoli absolutní výhodu, nikdy by nic nevyváželi. Lze pozorovat však, že země bez jakékoli jasné absolutní výhody z obchodu těží, protože mají komparativní výhodu.⁴⁰

³⁹ HEEKAL, Reem. The Investor's Guide to Global Trade

⁴⁰ Tamtéž

3.5.4 Další výhody zahraničního obchodu

Zahraníční obchod vede nejen ke zvýšení efektivity, ale také umožňuje zemím zapojit se do globální ekonomiky a podporuje příležitost pro přímé zahraniční investice (PZI). Teoreticky tak mohou ekonomiky růst efektivněji a snáze se stát konkurenceschopnými ekonomickými účastníky. Pro přijímající vládu jsou přímé zahraniční investice prostředkem, kterým mohou cizí měny a odborné znalosti vstupovat do země. Zvyšuje úroveň zaměstnanosti a teoreticky vede k růstu hrubého domácího produktu (HDP). Pro investora PZI nabízí expanzi a růst společnosti, což znamená vyšší výnosy.⁴¹

3.5.5 Ekonomické následky sankcí

Bezprostředním dopadem dovozní sankce na cílovou zemi je to, že exporty této země nejsou nakupovány v zahraničí. V závislosti na ekonomické závislosti cílové země na vyváženém zboží nebo službách by to mohlo mít ochromující účinek. Sankce může způsobit takovou politickou a ekonomickou nestabilitu, která vyústí v totalitnější režim, nebo může vytvořit zhroucený stát kvůli mocenskému vakuu. Utrpení cílové země nakonec nejsou její občané, kteří v době krize mohou vládnoucí režim spíše upevnit než svrhnout. Zmrzačená země může být živnou půdou pro extremismus, což je scénář, který by iniciující země asi raději neřešila.⁴²

Sankce se mohou řídit zákonem s nezamýšlenými důsledky. Například Organizace arabských zemí vyvázejících ropu (OAPEC) vydala v roce 1973 embargo na dodávky ropy do Spojených států jako trest za opětovné zásobování Izraele zbraněmi. OAPEC používal embargo jako nástroj zahraniční politiky, ale účinky se přelily a zhoršily celosvětový krach akciového trhu v letech 1973-74.⁴³ Příliv kapitálu z vyšších cen ropy vyústil v závody ve zbrojení v zemích Středního východu a nevedl ke změně politiky, kterou si představoval OAPEC. Kromě toho mnoho zemí, na které bylo uvaleno embargo, omezilo spotřebu ropy a požadovalo efektivnější využívání ropných produktů, což dále snížilo poptávku.⁴⁴

Sankce mohou zvýšit náklady spotřebitelům a podnikům v zemích, které je vydávají, protože cílová země není schopna nakupovat zboží, což má za následek ekonomickou ztrátu

⁴¹ HEEKAL, Reem. *The Investor's Guide to Global Trade*

⁴² RADCLIFFE, Brent. *How Economic Sanctions Work*

⁴³ Federal Reserve. *"Oil Shock of 1973-1974."*

⁴⁴ RADCLIFFE, Brent. *How Economic Sanctions Work*

v důsledku nezaměstnanosti a ztrátu výroby. Vydávající země navíc omezí výběr zboží a služeb, které mají domácí spotřebitelé, a může zvýšit náklady na podnikání společnostem, které musí hledat dodávky jinde. Je-li sankce učiněna jednostranně, může cílová země využít třetí zemi k obejití účinku blokování dovozu nebo vývozu.⁴⁵

⁴⁵ RADCLIFFE, Brent. *How Economic Sanctions Work*

4 Vlastní práce

Účelem další části bakalářské práce je poskytnout aktuální analýzu výsledků uvalení sankcí na Rusko, posoudit hloubku dopadu sankcí na ruskou ekonomiku, zvážit negativní a pozitivní průběžné výsledky pro ruskou ekonomiku, pokusit se zjistit skutečný důvod a konečný cíl sankcí.

4.1 Chronologie uvalení sankcí proti Rusku

V březnu 2014 byly na Rusko uvaleny první sankce v souvislosti se sjednocením s Krymem a situací na východní Ukrajině. Tyto sankce iniciovalo především vedení USA, přidaly se k nim země EU, státy G7 a některé další země, značně pod tlakem USA. V první fázi se jednalo o individuální sankce namířené proti jednotlivcům a společnostem. Počítaly se zavedením vízových omezení a zmrazením majetku ruských a ukrajinských politiků, kteří byli považováni za pachatele oddělení Krymu od Ukrajiny. Součástí sankcí bylo i omezení kontaktů a spolupráce s ruskými organizacemi v různých oblastech. Na Krym byly uvaleny zvláštní tvrdé sankce. Stanovují zákaz dovozu a vývozu zboží a technologií, týkající se jednotlivců a různých firem. Sankce v souvislosti s anexí Krymu se pravidelně prodlužují, naposledy EU prodloužila sankce na 12 měsíců, od 22. června 2021 do 23. června 2022⁴⁶.

Následné sankce v roce 2014 byly uvaleny v souvislosti s havárií Boeingu 777 v Doněcké oblasti v červenci 2014. Celkem byly v roce 2014 zavedeny tři typy sankcí – osobní (proti jednotlivcům a organizacím), sektorové (dotýkající se určitých sektorů ekonomika) a „krymské“.⁴⁷

Pak byly sankce pravidelně prodlužovány, zpříšňovány a doplňovány. Důvody pro zavedení nových sankcí a rozšíření těch starých byly „podněcování konfliktu na východě Ukrajiny a všemožná podpora milicí“. Sankce byly uvaleny za podporu syrské vlády, dodávky zbraní a leteckého paliva tam v souvislosti s ruským postojem vůči Severní Koreji. Byly zavedeny nové sankce za kybernetickou špionáž a zasahování do amerických voleb v roce 2016. V březnu 2018 západní země obvinily ruské úřady z chemické otravy bývalého plukovníka GRU Sergeje Skripala a jeho dcery. V tomto ohledu Spojené státy uvalily nové sankce proti Rusku v srpnu 2018. EU uvalila sankce v souvislosti se zabavením ukrajinských

⁴⁶ ES prodlil sankci protiv Kryma i Sevastopolya, Kommersant[cit. 15.02.2022][online] Dostupné z: <https://www.kommersant.ru/doc/4867477>

⁴⁷ Vosem' let sankcij protiv Rossii. Glavnoe [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://www.rbc.ru/politics/14/02/2020/5bffb0f09a79470ff5378627>.

válečných lodí v Kerčském průlivu a zatčením jejich posádky v listopadu 2018. Další sankce jsou uvaleny na plavidla podílející se na pokládce plynovodů Nord Stream 2 a Turkish Stream. Spojené státy v roce 2019 uvalily sankce na společnosti podílející se na výstavbě plynovodu Nord Stream 2, na partnery Gazpromu i na samotný plynovod, aby co nejvíce zkomplikovaly závěrečnou fázi výstavby.⁴⁸

Nakonec poslední balíček amerických sankcí byl „potrestat Rusko“ za údajné vměšování do amerických prezidentských voleb. Tento balíček, který se nazývá „sankce z pekla“, byl schválen výborem zahraničních vztahů Senatu USA v roce 2019. Nejvýznamnějšími body tohoto balíčku je úplný zákaz jakýchkoli finančních transakcí souvisejících s ruským státním dluhem, což zejména neumožní občanům USA investovat do ruských státních dluhopisů. Návrh zákona také stanoví omezující opatření vůči bankovnímu, energetickému a obrannému sektoru Ruska.⁴⁹

4.1.1 Odvetné sankce Ruska

Reakci Ruska na to v srpnu 2014 bylo zavedeno embargo na dodávky zemědělských produktů ze zemí, které proti Rusku uvalily sankce. Pod zákazem bylo maso, mořské plody, mléčné výrobky, ovoce, zelenina, ořechy, uzeniny z EU, USA, Kanady a řady dalších zemí. Hlavní škody z toho utrpěly země EU, které prováděly rozsáhlé dodávky zemědělských produktů do Ruska. Rusko zavedlo tato omezení především proto, aby podpořilo domácího výrobce a zvýšilo dodávky produktů z jiných, spřátelenějších zemí. Bývalý premiér Ruska D. A. Medveděv řekl, že ruští zemědělství výrobci se neustále obracejí na vládu s žádostí, aby nezrušovala zavedená omezení, aby podpořili domácí sektor. Potravinové embargo bylo naposledy prodlouženo na rok 2022.⁵⁰

Bylo zavedeno omezení dovozu léčivých přípravků, zákaz se nevztahoval na léky, jejichž analogy se v Rusku nevyrábějí.⁵¹

Rusko rozšířilo a doplnilo odvetné sankce, rozšířilo seznamy zemí a dovážené produkty. Byly také sepsány seznamy osob, kterým byl vstup do Ruska prohlášen za nežádoucí, a osob, kterým byl vstup do Ruska odepřen. Rusko nemůže adekvátně reagovat

⁴⁸ Istorija amerikano-rossijskih i rossijsko-amerikanskijh sankcij [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://ria.ru/20210415/sanktsii-1728420320.html>

⁴⁹ Vozvrashchenie "sankcij iz ada". Komitet senata SSHA odobril novye mery protiv Rossii [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://www.bbc.com/russian/news-50746193>

⁵⁰ Putin prodлил na 2022 god dejstvie prodovol'stvennogo embargo RF [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://www.interfax.ru/business/792428>

⁵¹ Otvetye mery Rossii na sankcii. Dos'e // TASS, 14.05.2018 [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://tass.ru/info/5197244>

na sankce kvůli nesrovnatelnosti rozsahu ekonomik Ruska a západních zemí. Odvetné sankce se však do jisté míry odůvodnily. Zejména některým zemědělským výrobcům zasadily poměrně výraznou ránu. Od podzimu 2014 tak řada zemědělských výrobců, především z EU, ohlásila velké ztráty. Ruské embargo se podle Evropské komise dotklo 4,2 % veškerého exportu 28 zemí EU v celkové výši 5 miliard eur. Celková částka v září 2014 byla odhadnuta na 164 milionů EUR.⁵²

4.2 Vliv sankcí na ekonomiku Ruska

Nejdůležitější americké sankce vůči Rusku jsou ty, které se týkají Krymu a Donbasu. Celkový dopad západních sankcí je těžké posoudit, protože se časově shodovaly s poklesem cen ropy, což dále zatížilo ruský rozpočet a stlačilo hodnotu rublu. Autor se zaměřil na cenu ropy, která v roce 2014 klesla, jako hlavní příčinu ruského ekonomického úpadku, ale člověk má tendenci najít to, co hledá. Mezinárodní měnový fond (MMF) poznamenal, že ekonomický růst se „prakticky zastavil, když v roce 2014 zasáhly sankce a nižší ceny ropy.“⁵³ Analýza Finského institutu pro ekonomiky v transformaci (BOFIT) dospěla k závěru: „Hlavními faktory tohoto vývoje byly pokles poptávky v Rusku a podstatné znehodnocení rublu.“⁵⁴

Cena ropy je pouze jedním ze tří hlavních vlivů. Další dva faktory, které omezily ekonomický růst Ruska, jsou finanční sankce a neustále se zhoršující správa věcí veřejných. Nejviditelnějším a nejsnáze hodnotitelným efektem je snížený příliv mezinárodních prostředků, který je způsoben finančními sankcemi, nikoli cenou ropy. Dalším efektem je Putinova kleptokracie, kterou rovněž zhoršily západní sankce, protože každý stát má tendenci koncentrovat státní moc nad podniky a finance pod sankcemi, což snižuje ekonomickou svobodu a tím i růst.

Globální finanční krize z let 2008–2009 byla pro ruskou ekonomiku negativním zlomem, ale od roku 2014, kdy byly uvaleny západní sankce, se situace výrazně zhoršila.

⁵² Otvetye mery Rossii na sankcii. Dos'e // TASS, 14.05.2018 [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://tass.ru/info/5197244>

⁵³ “Russian Federation: Staff Report for the 2015 Article IV Consultation,” International Monetary Fund, [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2019/08/01/Russian-Federation-2019-Article-IV-Consultation-Press-Release-Staff-Report-48549>

⁵⁴ Iikka Korhonen, Heli Simola, and Laura Solanka, “Sanctions, Counter-Sanctions and Russia: Effects on Economy, Trade, and Finance,” Bank of Finland Institute for Economies in Transition [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://helda.helsinki.fi/bof/handle/123456789/15510>

Finanční sankce omezily mezinárodní financování Ruska a účinek byl hmatatelný, i když nedostatečně uznávaný. Obamova administrativa a EU zmrazily přístup ruských společností na západní finanční trhy, což také odrazovalo západní společnosti od investic v Rusku. Západním finančním institucím bylo zakázáno vydávat půjčky se splatností delší než třicet dní pro několik největších ruských bank a společností, což zajistilo, že západní věřitelé se vyhnuli dlouhodobým operacím s více ruskými protějšky, aniž by to bránilo platbám.

V důsledku toho až do poloviny roku 2016 mnoho ruských bank a společností nebylo schopno získat žádné finanční prostředky na západním kapitálovém trhu, což mělo bolestivý dopad na ruskou ekonomiku a vyvíjelo tlak na ruskou centrální banku, aby poskytla chybějící likviditu. Americké finanční sankce se staly obzvláště důležitými, protože dolar vládne globálním financím. Jak napsal Edward Fishman: „Amerika může ovládat tuto moc, protože má...ovládání globálních financí, v nichž role dolaru jako světové rezervní měny a téměř nemožnost provádět přeshraniční obchod bez přístupu k dolarům dávají Washingtonu zbraň, kterou může nasadit rychle, jednostranně a s ničivým dopadem.“⁵⁵

Prvním předpokladem bylo, že Rusko by mohlo obejít západní sankce tím, že se obrátí na Čínu a Perský záliv, ale žádná ze čtyř velkých čínských státních bank nebyla připravena nabídnout Rusku žádné úvěry, protože všechny měly operace ve Spojených státech a byly si bolestně vědomy o riziku sankcí. Totéž platilo o bankách v Perském zálivu a jinde. Americký dolar stále vládne světu.

Od západních sankcí lze rozlišit čtyři přímé efekty: klesající zahraniční dluh (tj. nucené snižování zadluženosti), snížení přímých zahraničních investic, silný odliv kapitálu a extrémně opatrnou vládní makroekonomickou politiku. Alespoň první tři nejsou závislé na ceně ropy.

Institut mezinárodních financí (IIF) poukazuje na tři možné kanály makroekonomických dopadů způsobených sankcemi, včetně:⁵⁶

1. fiskální kanál, který nutí vládu zvýšit daně nebo snížit výdaje;
2. kanál platební bilance, který nutí Rusko omezovat dovozy nebo zvyšovat svůj vývoz kvůli nižšímu přílivu kapitálu;
3. rozvahový kanál, což nutí vládu nebo státní banky a státní podniky k oddlužení.

⁵⁵ Edward Fishman, “How to Fix America’s Failing Sanctions Policy,” Lawfare, [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://www.lawfareblog.com/how-fix-americas-failing-sanctions-policy>

⁵⁶ “Market Interventions: The Case of U.S. Sanctions on Russia,” Institute of International Finance, [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://www.intellinews.com/market-interventions-the-case-of-the-us-sanctions-on-russia-177272/>

Zatímco tyto efekty posilují makroekonomickou stabilitu, všechny snižují ekonomický růst. Jak IIF uzavírá: „Částečně v důsledku sankcí zůstává růst HDP po mnoho let neuspokojivý.“⁵⁷

4.2.1 Zahraniční dluh RF

Tabulka 1 Ruský zahraniční dluh 2014-2020^{58 59 60}

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2014-2020
Zahraniční dluh Ruska v mld. \$	729	600	518	512	518	455	491	470	
Změna v zahraničním dluhu v mld. \$		-129	-82	-6	6	-53	36	-21	-259
Zahraniční dluh na globálních rozvíjejících se trzích v mld. \$	8375	8831	8355	8706	9654	10113	10569	10897	
Zahraniční dluh na globálních rozvíjejících se trzích v %		5,4	-5,4	4,2	10,9	4,8	4,5	3,1	30,1
Co by to znamenalo pro celkový zahraniční dluh Ruska v mld. \$		769	727	758	840	880	920	949	
Celkový zahraniční dluh vynechaný Ruskem v mld. \$		169	209	246	322	425	429	479	
Výnos ruských eurobondů v %		5,8	6,2	5,2	4,9	5,3	4,6	3,5	5,05
Předpokládané úrokové náklady vyššího zahraničního dluhu v mld. \$		9,8	13	12,8	15,8	22,5	19,7	16,8	

⁵⁷ “Market Interventions: The Case of U.S. Sanctions on Russia,” Institute of International Finance, [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://www.intellinews.com/market-interventions-the-case-of-the-us-sanctions-on-russia-177272/>

⁵⁸ The World Bank, Foreign direct investment, net inflows (% of GDP) - Russian Federation [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: [https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS?locations=RU%20\(accessed%20on%20March%2013,%202021\)](https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS?locations=RU%20(accessed%20on%20March%2013,%202021)).

⁵⁹ Central Bank of Russia, External Debt [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: https://www.cbr.ru/eng/statistics/macro_itm/svs/

⁶⁰ IMF World Economic Outlook Database [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2020/October/weo-report?a=1&c=001,110,163,119,123,998,505,511,903,205,400,603,&s=D,&sy=2013&ey=2020&ssm=0&scs=m=1&ssc=0&ssd=1&ssc=0&sic=0&sort=country&ds=.&br=1>

Čistý dodatečný zahraniční dluhový kapitál k dispozici (mld USD)		159	196	233	306	402	409	462	
Čistý dodatečný zahraniční dluhový kapitál dostupný ročně (mld USD)		159	37	37	73	96	7	53	462
PZI (% HDP)		1,07	0,5	2,55	1,81	0,53	1,88	1,39	
Ruský HDP v současném USD (mld USD)		2049	1357	1281	1575	1665	1702	1464	
Možné další PZI (průměrné PZI jako % HDP 2008-13./, Skutečné PZI x HDP; mld. USD)		15,7	40,7	6,4	19,5	42	19,9	24,3	168,5
Čistý dodatečný zahraniční dluh a PZI možné každý rok (mld USD)		174	81	43	93	138	27	77	633
Přírůstek k HDP z čistého dodatečného zahraničního dluhu a přímých zahraničních investic (% HDP)		8,5	6	3,4	5,9	8,2	1,6	5,3	5,6
Za předpokladu přidání poloviny HDP (mld USD)		87	41	43	54	68	14	39	346

Snížení zahraničního dluhu je pro stát prospěšné. Znamená to však také, že se země zdržuje finančních zdrojů, které by mohly pomoci jejímu hospodářskému rozvoji, a ruské snížení zahraničního dluhu nebylo dobrovolné. Západní finanční sankce zavedené v červenci 2014 donutily Rusy – soukromé i veřejné dlužníky – splatit své zahraniční úvěry a vyděsily většinu potenciálních věřitelů. Dopad byl značný. Jak vyplývá z tabulky 1 Celkový zahraniční dluh Ruska se snížil ze 729 miliard USD na konci roku 2013 na 470 miliard USD na konci roku 2020; to je snížení o 259 miliard dolarů.⁶¹ Jiné rozvíjející se ekonomiky naopak přilákaly více zahraničních úvěrů – v průměru o 30,1 procenta více od konce roku 2013 do roku 2020.⁶² Pokud by Rusko následovalo trend průměrné rozvíjející se ekonomiky,

⁶¹ “External Debt,” Central Bank of Russia, [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: https://www.cbr.ru/eng/statistics/macro_itm/svs/

⁶² IMF World Economic Outlook [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://www.imf.org>

zvýšilo by své zahraniční zadluženost na 949 miliard dolarů, viz tabulka 1. To znamená, že západní sankce přinutily Rusko vzdát se mezinárodních úvěrů ve výši 479 miliard dolarů, tedy asi jedné třetiny svého současného HDP, které mohly jít na investice, a tím i na hospodářský růst.

Zahraníční investoři mimo ropný sektor nebyli přímo terčem západních sankcí, ale přirozeně se začali obávat investování v Rusku. Museli čelit riziku prodloužení sankcí, což se může stát kdykoli. Pak by byli vystaveni úvěrovému riziku. Konečně by mohli riskovat svou pověst při jednání s přísně sankcionovanou a kriminalizovanou zemí. Navíc ruská ekonomika v každém případě stagnovala, tak proč podstupovat taková rizika, když růst byl tak omezený? Příliv přímých zahraničních investic do Ruska byl vždy relativně omezený, protože Rusko trvale těžilo z velkého přebytku běžného účtu kvůli vysokým ropným rentám. Mezi lety 2014–2019 však činil ruský roční čistý příliv přímých zahraničních investic v průměru pouze 1,39 procenta HDP – zanedbatelné číslo – zatímco v předchozím šestiletém období činil v průměru 3,05 procenta HDP, což je více než dvojnásobek.⁶³ To znamená, že Rusko promeškalo potenciální PZI ve výši 169 miliard USD v letech 2014–2020. Přidáním těchto ušlých přímých zahraničních investic k ušlým zahraničním úvěrům vznikne obrovská suma 648 miliard dolarů; to znamená 34 procent ruského HDP v roce 2019 (poslední normální rok před pandemií COVID-19).⁶⁴ (viz tabulka 1).

Přímý účinek finančních sankcí je zřejmý. V letech 2010–2013 rostly ruské fixní investice po světové finanční krizi v průměru o 6,2 procenta ročně, ale během sankčních let 2014–2020 klesaly v průměru o 0,5 procenta ročně.⁶⁵ Podle MMF celková produktivita faktorů se v letech 2014–2018 snížila o půl procenta ročně a hrubý vnější odliv činil v průměru 2 procenta HDP ročně.⁶⁶ Šlo o dopady západních sankcí, nikoli o nižší cenu ropy.

Sankce klíčových ruských podnikatelů rozdělily ruskou podnikatelskou komunitu na dvě kohorty. Omezený počet Putinových přívrženců, vedoucích pracovníků státních podniků a oligarchů zvláště blízkých Kremlu prodal zahraniční aktiva, přičemž se soustředili na skutečné ekonomické aktivity v Rusku a správu majetku v offshore přístavech. Naproti tomu

⁶³ “Foreign Direct Investment, Net Inflows (% of GDP) —Russian Federation,” World Bank [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z:

<https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS?locations=RU>

⁶⁴ IMF World Economic Outlook [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://www.imf.org>

⁶⁵ Rosstat [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://rosstat.gov.ru>

⁶⁶ Russian Federation: Staff Report for the 2015 Article IV Consultation [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2015/cr15211.pdf>

většina významných ruských obchodníků v tichosti rozprodává svá aktiva v Rusku za nízké ceny státu nebo Putinovým přívržencům, přičemž legálně převádí svůj kapitál do offshore přístavů a nakonec se stěhuje ke svým rodinám, které již žijí v zahraničí (typicky v Londýně, Francie nebo Miami). Tato propast může napínat vztah mezi těmito dvěma elitními skupinami.⁶⁷ Kapitálové účty ukazují, že více kapitálu do Ruska odchází, než se vrací. Tento odliv kapitálu je zohledněn ve snížení zahraničního dluhu.

Další otázkou je, jak pokles zahraničního financování ovlivnil HDP. Zahraniční financování se v podstatě rovná investičním fondům; 34 procent HDP za sedm let tvoří hrubé zahraniční financování. Je důležité odečíst náklady na zahraniční půjčky (úroky) a PZI i (repatriace zisku). Relevantní úrokovou sazbou je desetiletý výnos ruského eurobondu, který se velmi měnil a v letech 2014–2020 činil v průměru 5,05 procenta ročně.⁶⁸ Tabulka 1 uvádí úrokovou sazbu a náklady pro každý rok. Protože se repatriace a reinvestice zisků značně liší podle roku, hostitelské země a financující země, je obtížné nabídnout obecné náklady.⁶⁹ Pokud by byly všechny reinvestovány v Rusku, nebyl by nutný žádný odpočet. Autor dospěl k průměrnému přírůstku HDP z potenciálního nárůstu zahraničního dluhu a přímých zahraničních investic ve výši nejméně 5,6 procenta ročně.

Zvýšené přímé zahraniční investice a investice založené na přílivu zahraničního kapitálu rovněž zvýší dovoz. Na toto téma existuje rozsáhlá empirická literatura, ale její obecné závěry jsou takové, že závisí na mnoha faktorech: druhu investice (silnice vyžadují malý dovoz, zatímco technologie vyžaduje velký dovoz), vzdálenosti od investora, povaze požadovaných vstupů, poptávka po zahraničních specialstech a manažerech atd.⁷⁰ Růst investic by vedl k nutnosti dovážet zboží, technologie a pracovní sílu a k tomu odpovídající snížení běžného účtu. Je tedy zapotřebí druhý odpočet podmíněný úzkými hrdly v ruské ekonomice. Je zde příliš mnoho hypotéz a neznámých, což nutí autora dělat příliš mnoho předpokladů, takže lze předpokládat pouze odečtení poloviny dodatečné investice. Pomocí této logiky snižte dodatečné investice na polovinu kvůli předpokládaným překážkám v ruské ekonomice, které je třeba zmírnit dovozem. Poté autor dospívá k možnému dodatečnému

⁶⁷ Snegovaya, “Tension at the Top [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://cepa.org/tension-at-the-top/>

⁶⁸ Russian Government Bond 10Y,” Trading Economics, [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/russia/government-bond-yield>

⁶⁹ “World Investment Report 2019,” United Nations Conference on Trade and Development, [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://unctad.org/webflyer/world-investment-report-2019>

⁷⁰ Li-Gan Liu and Edward M. Graham, “The Relationship Between Trade and Foreign Investment: Empirical Results for Taiwan and South Korea, Working Paper 98-7,” Peterson Institute for International Economics, January 1998; Lionel Fontagné, “Foreign Direct Investment and International Trade: Complements or Substitutes?” OECD Science Technology and Industry Working Papers, 1990/03. [cit. 15.02.2022]

ročnímu růstu o 2,5–3,0 procenta ročně během sedmi let sankcí 2014–2020, pokud by Západ nevalil sankce na Rusko v roce 2014. Tedy celkem 350 miliard dolarů v průběhu sedm let, tedy v průměru 50 miliard dolarů ročně. Ruské protisankce možná nesnížily HDP, ale určitě ovlivnily životní úroveň tím, že omezily přístup k dováženým potravinám.

V roce 2015 MMF vyhodnotil dopad: „Odhady založené na modelu naznačují, že sankce a protisankce by zpočátku mohly snížit reálný HDP o 1 až 1,5 procenta. Prodloužené sankce by mohly vést ke kumulativní ztrátě výstupu ve střednědobém horizontu až o 9 procent HDP, protože nižší akumulace kapitálu a technologické transfery oslabují již tak klesající růst produktivity.“⁷¹ Návrh autora je, že dopad mohl být více než dvojnásobný.

V roce 2019 si MMF všiml: „Růst produkce v letech 2014–18 v průměru o 0,5 procenta, o více než 2procentní body ročně pomalejší, než se původně předpokládalo. Z toho MMF dospěl k závěru, že pouze 0,2procentního bodu bylo způsobeno sankcemi, ale připisuje 1procentní bod fiskálním faktorům a 1,2procentního bodu měnovým a finančním faktorům.“⁷²

Vše závisí na předpokladech. MMF začíná docela svévolným „původně plánovaným“ růstem, který činil sotva 3 procenta ročně a již předpokládal, že ekonomika je v depresi. To se zdá být špatným výchozím bodem.⁷³ Mnohem vyšší potenciální růst by byl možný, kdyby se ruská vláda zajímala o ekonomický růst, spíše než o pouhé obohacování nepatrné vládnoucí elity. Během těchto pěti let mělo Rusko průměrný růst pouze 0,7 procenta ročně, zatímco jeho západní sousedé měli průměrný roční růst 4–5 procent ročně (Maďarsko 3,9 procenta, Polsko 4,1 procenta, Rumunsko 4,7 procenta a Turecko 5 procent).⁷⁴ Vzhledem k tomu, že všechny tyto země jsou bohatší než Rusko, mělo by mít Rusko potenciální růst v řádu 5–6 procent ročně kvůli efektu zpoždění, pokud by uplatňovalo zdravou politiku hospodářského růstu. Ve skutečnosti se však Rusko od roku 2014 nesblížilo se svými bohatšími sousedy, ale naopak se od nich odklonilo. Je zřejmé, že západní sankce jsou hlavním důvodem špatného výkonu Ruska. V roce 2020 Čína poprvé předstihla Rusko,

⁷¹ Russian Federation: 2015 Article IV Consultation, Country Report no. 15/211 [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2015/cr15211.pdf>

⁷² Russian Federation: Staff Report for the 2015 Article IV Consultation

⁷³ Iikka Korhonen, Heli Simola, and Laura Solanka, “Sanctions, Counter-Sanctions and Russia: Effects on Economy, Trade, and Finance,” Bank of Finland Institute for Economies in Transition [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://helda.helsinki.fi/bof/handle/123456789/15510>

⁷⁴ World Economic Outlook Database

pokud jde o HDP na hlavu v současných amerických dolarech, s 10 582 USD oproti ruským 9 972,68 USD.⁷⁵

Za druhé, fiskální efekty – stejně jako monetární a finanční faktory – jsou efekty utahování opasků, které bylo Rusko nuceno snášet kvůli západním finančním sankcím, stejně jako monetární a finanční faktory. Ruské korporace byly nuceny oddlužit, protože už nemohly získat mnoho mezinárodních financí, i když trh nebyl sankcemi zcela uzavřen. V souladu s úvahou autor, kterou sdílí i IIF, by tyto dva efekty měly být přičteny k přímému efektu sankcí.⁷⁶ To by znamenalo celkový efekt finančních sankcí ve výši 2,4 procenta ročně za roky 2014–2018, což je na hřišti autora, ale protože skrovný výchozí bod „původně projektovaného“ růstu je příliš nízký. V důsledku toho, že autor předefinoval fiskální, měnové a finanční faktory způsobené finančními sankcemi, je jejich dopad dvakrát větší, než vliv nižší ceny ropy.

V raném nezávislém ruském hodnocení z roku 2015 Jevsej Gurvič a Ilja Prilepksy usoudili, že kumulativní dopad sankcí na ruský HDP v letech 2014–2017 bude činit celkem 2,4 procenta, zatímco dopad cen ropy bude třikrát větší.⁷⁷ Iikka Korhonen a spoluautoři dospěli k závěru, že „dostupné důkazy trvale naznačují, že mezi lety 2014 a 2016 měl pokles ceny ropy na ruskou ekonomiku mnohem větší negativní dopad než sankce. Na druhou stranu je možné, že pokud sankce na obou stranách zůstanou v platnosti po delší dobu, zejména tj f Rusko zintenzivňuje svou politiku substituce dovozu, dlouhodobý růstový potenciál Ruska se sníží.“⁷⁸

Daniel Ahn a Rodney Ludema provedli pečlivou mikroekonomickou analýzu cílených ruských sankcí, ale jejich otázka se týká především toho, zda cílené podniky trpí a zda je vláda dokáže ochránit. Docházejí k závěru, že „cílové společnosti jsou skutečně poškozeny sankcemi“, ale že je vláda zachránila za značné náklady, což neposkytuje mnoho informací o celkových nákladech na sankce pro ekonomiku.⁷⁹

⁷⁵ Iikka Korhonen, Heli Simola, and Laura Solanka, “Sanctions, Counter-Sanctions and Russia: Effects on Economy, Trade, and Finance,” Bank of Finland Institute for Economies in Transition [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://helda.helsinki.fi/bof/handle/123456789/15510>

⁷⁶ Market Interventions: The Case of U.S. Sanctions on Russia

⁷⁷ Evsey Gurvich and Ilya Prilepskyi, “The Impact of Financial Sanctions on the Russian Economy,” Russian Journal of Economics 1, 4, 2015, s. 359–385

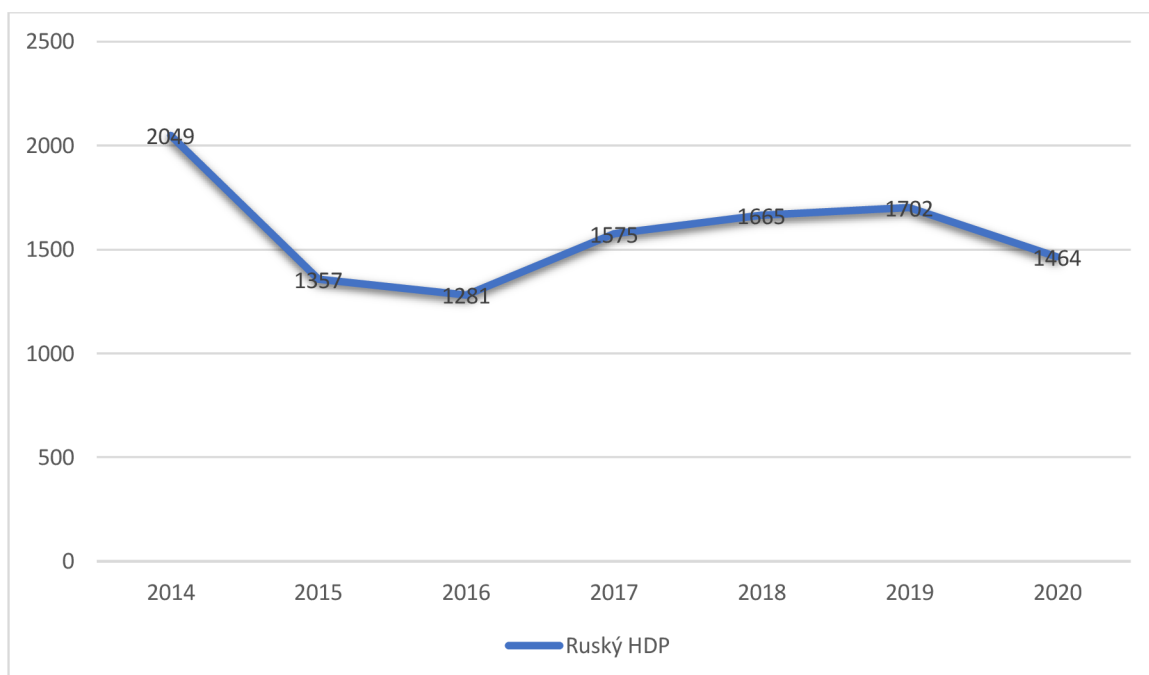
⁷⁸ Korhonen, et al., “Sanctions, Counter-Sanctions and Russia: Effects on Economy, Trade, and Finance.”

⁷⁹ Daniel P. Ahn and Rodney D. Ludema, “The Sword and the Shield: The Economics of Targeted Sanctions,” European Economic Review 130, 2020, s. 1–21.

4.2.2 HDP RF

Sankce vůči Rusku mají značný dopad na ruský HDP. Hrubý domácí produkt (HDP) je celková peněžní nebo tržní hodnota všech hotových výrobků a služeb vyrobených v rámci hranic země v určitém časovém období. Jako široké měřítko celkové domácí produkce funguje jako komplexní ukazatel ekonomického zdraví dané země.⁸⁰

Graf 1 Ruský HDP v mld. \$

Ruští představitelé protichůdným způsobem odmítají západní sankce jako neúčinné, zatímco si na ně neustále stěžují a žádají o jejich zrušení.⁸¹ Ruský HDP rostl od doby, kdy Západ uvalil finanční sankce, v průměru jen o 0,3 procenta ročně. Rusko v roce 2014 a není pravděpodobné, že by znovu výrazně vzrostl, dokud Kreml neučiní dostatečné ústupky Západu, aby sankce zmírnil.⁸²

Jak vyplývá z grafu 1, od vyvrcholení na 2,3 bilionu dolarů v roce 2013 se ruský HDP v roce 2020 propadl o 35 procent na 1,5 bilionu dolarů, protože rubl prudce klesal s

⁸⁰ OECD Economic Outlook, Interim Report September 2022: Paying the Price of War, OECD Publishing, Paris, [cit. 15.10.2022] [online] Dostupné z: <https://doi.org/10.1787/ae8c39ec-en>

⁸¹ I. Timofeev, “Санкции против России: взгляд в 2021 г [Sanctions against Russia: A Look at 2021],” Russian International Affairs Council, [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://russiancouncil.ru/activity/publications/sanktsii-protiv-rossii-vzglyad-v-2021-g/>

⁸² Russia Statistics.” The IMF assesses that Russia’s GDP has grown by 0.5 percent in total during the seven years 2014–2020. “World Economic Outlook Database

cenou ropy, ale západní sankce také stlačily směnný kurz rublu.⁸³ Nejhorší dopad měl podle nově revidovaných ruských oficiálních statistik se jeho reálný disponibilní příjem od roku 2014 do roku 2020 snížil o nejméně 10,5 procenta, což se zdá být důležitým vysvětlením stále negativních postojů Rusů k Putinovi, dalším ruským úřadům a agresivní zahraniční politice Kremlu. Pokud bychom místo toho použili předchozí statistiky před revizí, bylo by to 13,8 procenta. Vzhledem k tomu, že ruská vláda převzala přímou kontrolu nad svým statistickým úřadem podřízeným ministerstvu hospodářství a odvolala svého předchozího respektovaného šéfa, nezměněné číslo se zdá být důvěryhodnější.⁸⁴ Zřejmým závěrem je, že Putinovi nezáleží na životní úrovni Rusů.

Kdykoli Putin mluví o ruské ekonomice, zdůrazňuje různá měřítka makroekonomické stability: nízkou inflaci, minimální rozpočtový deficit, veřejný dluh pouze 18 procent HDP na konci roku 2020, stabilní přebytky běžného účtu a mezinárodní měnové rezervy 596 miliard dolarů na konci roku 2020.⁸⁵ O hospodářském růstu ale říká málo a vyhýbá se životní úrovni, pravděpodobně si uvědomuje, jak špatná situace ve skutečnosti je.

4.2.3 Devalvace ruského rublu

Jedním z prvních a zjevných důsledků sankcí byla prudká devalvace rublu. Na začátku roku 2014 byl kurz amerického dolaru vůči rublu 33,93 rublů a do ledna 2015 vyskočil na 65,15 rublů (téměř 200 %) a držel se někde na úrovni 61-66 rublů. Devalvace rublu zvyšuje příjmy rublů velkých monopolů z exportu surovin a energetických zdrojů, ale pro většinu ruské populace to znamená výrazné zhoršení jejich finanční situace v důsledku rostoucích cen za dovážené zboží.⁸⁶

Prudké oslabení ruského rublu vůči zahraničním měnám bylo způsobeno rychlým poklesem světových cen ropy, jejíž export do značné míry určuje příjmovou stránku ruského rozpočtu, a také zavedení ekonomických sankcí vůči Rusku v souvislosti s anexí Krymu a ozbrojený konflikt na východní Ukrajině.⁸⁷

⁸³ Rosstat, Russian Statistics

⁸⁴ Federal'naya sluzhba gosudarstvennykh statistiki (Goskomstat) Rossiya v tsifrakh 2018 [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://rosstat.gov.ru>

⁸⁵ Tamtéž

⁸⁶ Tajemství devalvace: proč se rubl v roce 2014 zhroutil [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://www.forbes.ru/obshchestvo/375387-sekret-devalvacii-pochemu-v-2014-godu-obvalilsya-rubl>

⁸⁷ Tamtéž

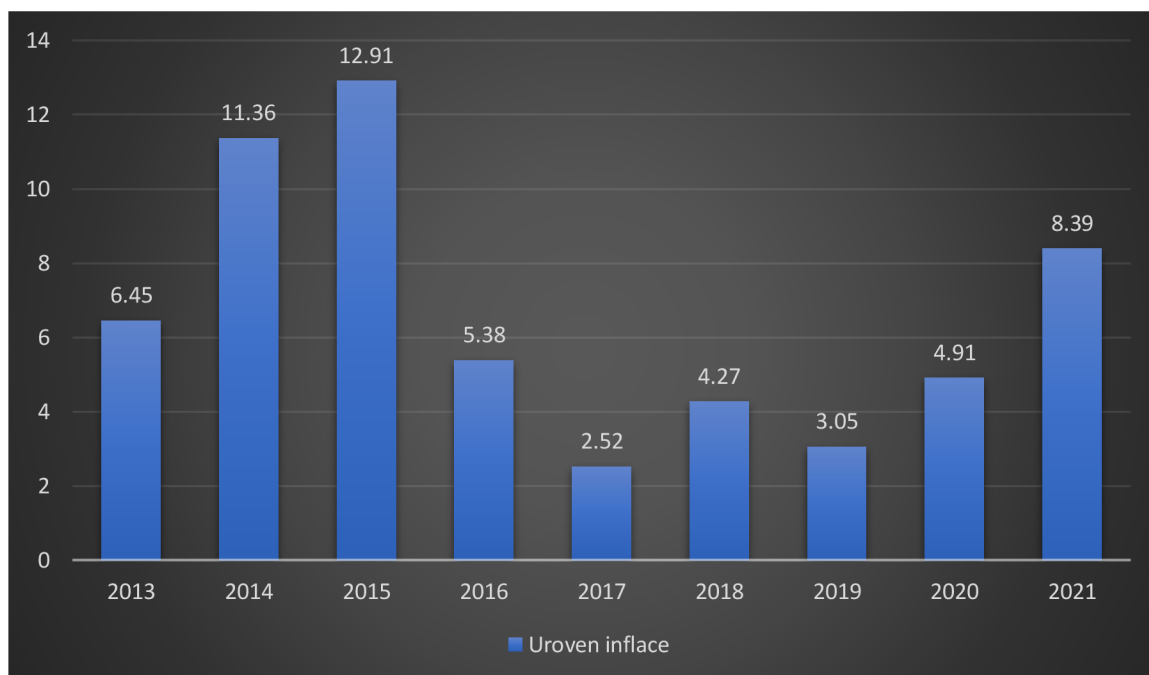
Tyto faktory způsobily výrazné znehodnocení rublu vůči cizím měnám a následně vedly ke zvýšení inflace, poklesu spotřebitelské poptávky, ekonomické recesi, zvýšení úrovně chudoby a snížení skutečných příjmů obyvatelstva.⁸⁸

Nestabilní ekonomické prostředí v Rusku mělo negativní dopad na ekonomiky některých zemí s úzkými ekonomickými vazbami na Rusko.⁸⁹

4.2.4 Inflace v RF

Inflace je zvýšení obecné úrovně cen zboží a služeb. S inflací se cena identického zboží v čase zvyšuje: za stejné množství peněz bude po nějaké době možné koupit méně zboží a služeb než dříve. Ve skutečnosti kupní síla peněz klesá, peníze se znehodnocují. Znehodnocování peněz vede v tržní ekonomice k vyšším cenám.⁹⁰

Graf 2 Inflace v Rusku v % (2013-2021)⁹¹

Graf 2 zachycuje ukazatele inflace. Výrazný nárůst cen připadá na období 2014-2015. V roce 2014 bylo Rusko na 9. místě z hlediska inflace na světě. V roce 2014 se tak inflace pohybovala na úrovni 11,36 % a ke konci roku 2015 byla roční míra inflace již 12,91 %, i když nepřesáhla úroveň krizového roku 2008 (13,28 %). V roce 2013 byla míra inflace

⁸⁸ Tajemství devalvace: proč se rubl v roce 2014 zhroutil [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://www.forbes.ru/obshchestvo/375387-sekret-dealvacii-pochemu-v-2014-godu-obvalilsya-rubl>

⁸⁹ Tamtéž

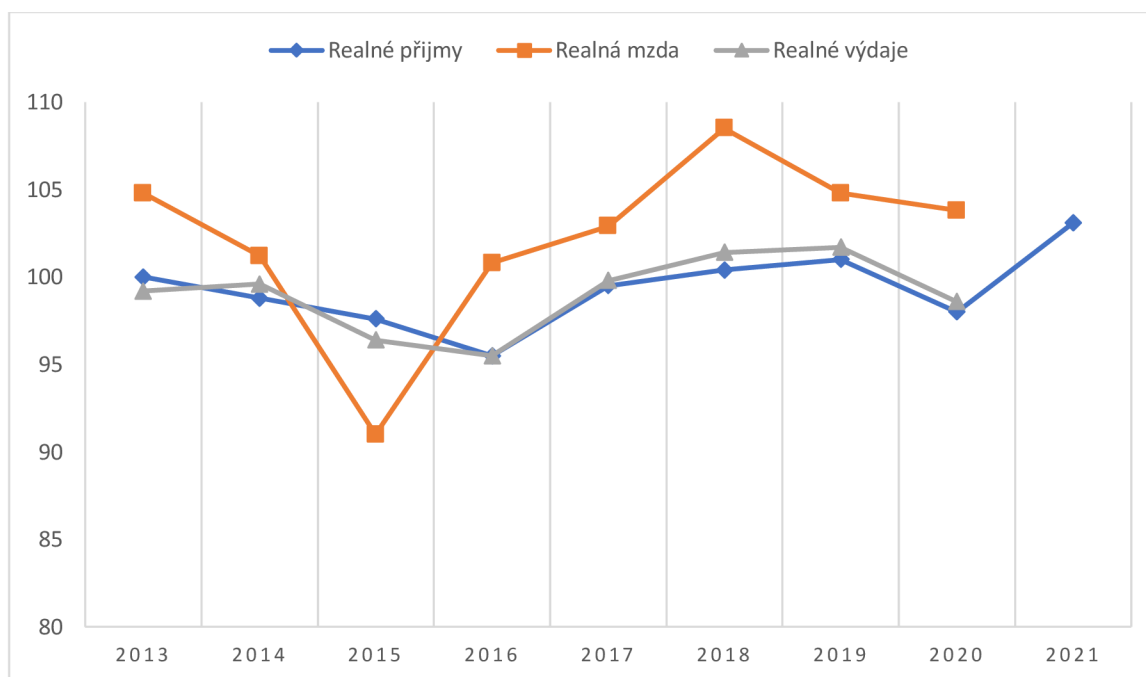
⁹⁰ Co je inflace Bank of Russia [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: https://web.archive.org/web/20200812021845/http://cbr.ru/dkp/about_inflation/

⁹¹ Rosstat, vlastní zpracování

6,45 %. Určitou roli v tom sehrálo potravinové embargo uvalené proti Rusku a ruská odvetná opatření. Zrychlení inflace je způsobeno řadou faktorů, ale ve větší míře je to důsledek oslabení ruské ekonomiky. Pak se od roku 2016 inflace snižuje. Na konci roku 2017 se růst cen zpomalil na 2,52 %, což je rekordní minimum v novodobé historii Ruska. Od roku 2018 do 2020 se inflace pohybovala mezi 3-5 %. V roce 2021 inflace v Rusku byla nejvyšší za pět let. Nejvyšší inflací je inflace potravin, do konce roku to bude více než 10 %. Existují globální a lokální důvody. První zahrnuje skutečnost, že po pandemii ekonomika po celém světě „zrychluje“, dodavatelské řetězce jsou rozbité, na světě je příliš mnoho peněz, které byly rozděleny na podporu občanů. K druhému – že v Rusku byla špatná úroda. A v zemi stále platí potravinové kontrspankce.

4.2.5 Reálné roční příjmy obyvatel RF

Graf 3 Reálné roční příjmy obyvatel, mzdy, disponibilní příjem a spotřebitelské výdaje v letech 2013-2021 (2013 rok =100 %)⁹²

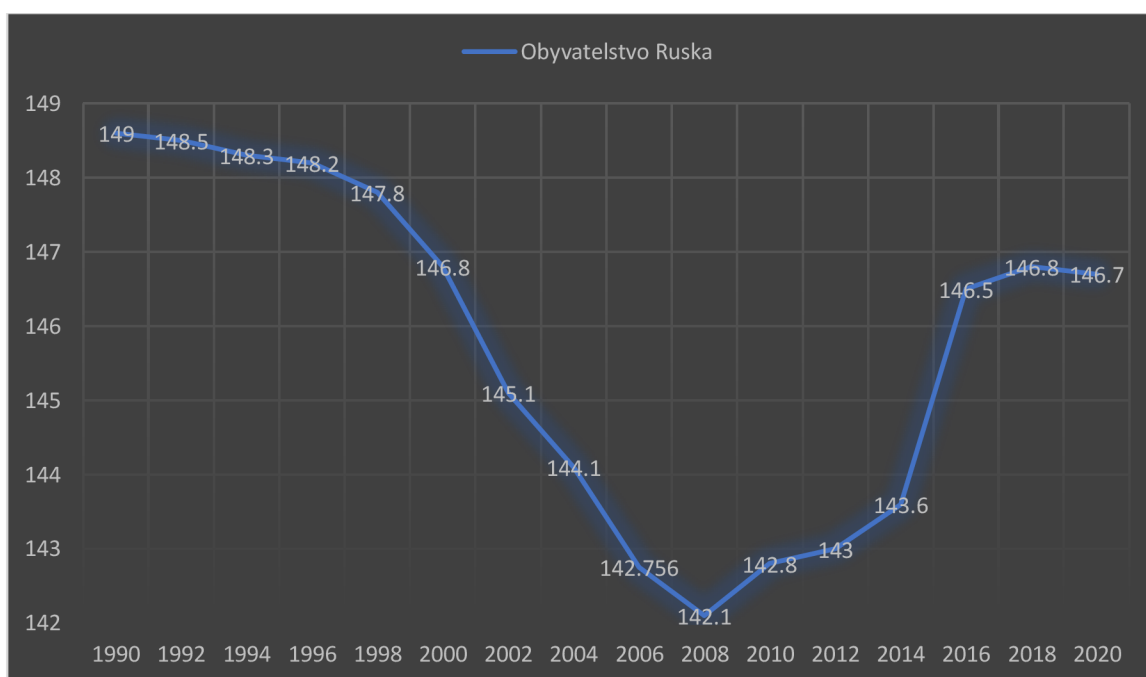
I přes vysokou inflaci v Rusku byl růst reálného disponibilního příjmu občanů v roce 2021 na rekordně vysoké úrovni. Graf 3 zachycuje reálné příjmy, mzdy a výdaje. Oproti roku 2020 se zvýšily o 3,1 %. Naposledy se tímto tempem zvýšil v roce 2013. Pak to byla 4 %. Z údajů Rosstatu vyplývá, že v prvním čtvrtletí roku 2021 reálné příjmy klesly, následně však začaly růst.

⁹² Rosstat, vlastní zpracování

Od roku 2014 do roku 2017 úroveň reálných příjmů obyvatel rok od roku klesala, ale v roce 2018 poprvé po několika letech vykázala nárůst o 0,4 %. V roce 2019 opět vzrostl a činil 1 %. Kvůli pandemii ale reálné příjmy Rusů opět prudce klesly. Ke konci roku se snížily o 2 %.

Analytici již dříve předpovídali růst reálných příjmů Rusů. Podle jejich názoru je to způsobeno oživením ekonomiky, nedostatkem personálu na trhu a jednorázovými sociálními platbami.

Graf 4 Obyvatelstvo Ruska v mil. (1990-2020)⁹³

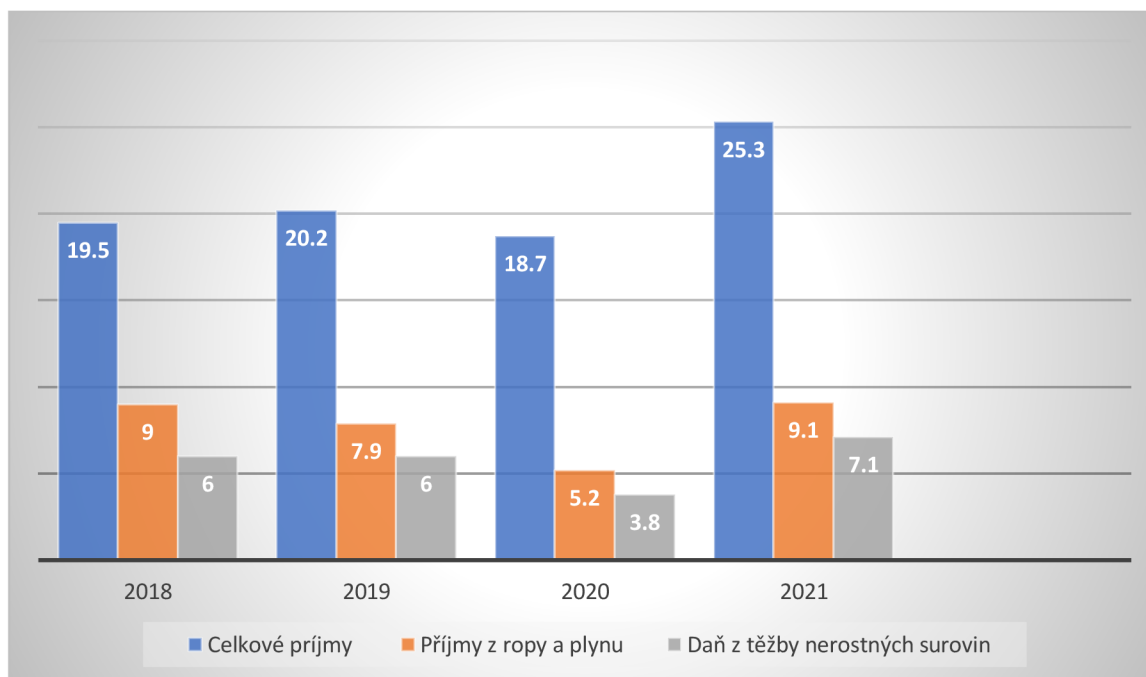
Graf 4 ukazuje dynamiku ruské populace. Graf ukazuje prudký pokles populace v 90. a nultých letech v důsledku krizových jevů, odlivu emigrantů, poklesu porodnosti a defaultu. Zdá se, že od roku 2010 začal určitý růst populační křivky, což může být spojeno s určitou stabilizací v ekonomice, s cenami ropy a úspěchem ve snižování kojenecké úmrtnosti. V roce 2014 je skok spojen se znovusjednocením s Krymem. Pozitivní trend pokračoval ještě několik let a po roce 2018 šla křivka opět dolů. To samozřejmě vysvětluje i vlna nízké porodnosti v 90. letech. Nyní je řada na porodu těch, kteří se tehdy narodili. Ale je tu samozřejmě i vliv protiruských sankcí, pokles příjmů obyvatel.

⁹³ Rosstat, vlastní zpracování

4.2.6 Ropný a plynárenský průmysl RF

Růst ruské ekonomiky je do značné míry závislý na ropném a plynárenském průmyslu, jehož produkty ve struktuře ruského exportu přesahují 50 %. Podle ministerstva financí se podíl příjmů z ropy a plynu na rozpočtu v jednotlivých letech pohyboval od 36 % do 51 %, ke konci roku 2021 to bylo 37 %.⁹⁴

Graf 5 Podíl příjmu z ropy a plynu v %⁹⁵

Sankce vůči ruským ropným společnostem a jejich dceřiným společnostem zahrnují zákaz vývozu technologií pro těžbu ropy a rafinaci do Ruska, odmítnutí společných projektů v ropném sektoru a investice do slibných projektů. Experti se domnívají, že ruské společnosti zatím nemohou provádět složité práce související s rozvojem nových polí, vrtáním a dalšími bez technické pomoci Západu. Skutečnost, že těžba ropy a plynu v Rusku rostla v prvních letech sankcí, se vysvětluje nahromaděnými investicemi do nových polí, devalvace rublu a vládní podpora ve formě daňových pobídek.

Podle Federální celní služby (FCS) činil podíl paliv a energetických produktů ve struktuře ruského vývozu v lednu až červenci 2020 64,2 % (v lednu až červenci 2018 - 64,3 %) ⁹⁶. Odborníci z Energetického centra Obchodní školy SKOLKOVO na prezentaci v tiskovém středisku tiskové agentury Rosbalt dne 14. března 2018 představili výsledky studie

⁹⁴ Fitch podschítalo přibyl' Rossii ot rosta cen na neft' i gaz // RBC, 22.08.2019. [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <https://www.rbc.ru/economics/12/10/2021/6164d71a9a7947723c2b9b3e>

⁹⁵ Ministerstvo Financí Ruska, vlastní zpracování

⁹⁶ Federální celní služba - oficiální stránky [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <http://Customs.ru/statistic>

„Vyhledky ruské těžby ropy: život pod sankcemi“. Zpráva uvádí, že „v tuto chvíli můžeme říci, že se ruský ropný průmysl přizpůsobil sankcím, a výsledky našeho modelování ukazují, že do roku 2020 se neočekává žádné snížení produkce, protože hlavní projekty v ropném průmyslu již byly financovány“. „Vážná zranitelnost ruského ropného a plynárenského sektoru vůči sankcím se projeví za sedm let, do roku 2025. Nedostatečný přístup k novému vybavení a nedostatečný rozvoj našich vlastních technologií těžby ropy na pozadí růstu těžko obnovitelných zásob začnou mít na průmysl fatální dopad.“ Pokud budou sankce zachovány, do roku 2025 Rusko ztratí 5 % současné produkce ropy a do roku 2030–10 % (1,1 milionu barelů denně). V peněžním vyjádření to bude činit přibližně 28,5 miliardy příjmů z vývozu ročně.⁹⁷

Hlavním závěrem je, že sankce se dnešního dne nedotkly, ale situace s těžbou ropy se v dlouhodobém horizontu vážně zkomplikuje.

Od roku 2018 vstoupilo v Ruské federaci v platnost nové rozpočtové pravidlo, podle kterého veškeré příjmy z cen ropy nad základní hodnotu stanovenou v rozpočtu použije Ministerstvo financí na nákup cizí měny a její umístění do Fondu Národního blaha (FNB). Nové pravidlo snižuje závislost ekonomiky na vnějších faktorech a umožňuje vytvářet spolehlivou rezervu pro období rozpočtového deficitu.⁹⁸

4.2.7 **Zahraniční investice v RF**

Dalším vážným problémem ekonomiky země je snižování zahraničních investic. Kvůli sankcím je podnikání v Rusku velmi riskantní. Podle údajů uvedených ve zprávě Konference OSN o obchodu a rozvoji (UNCTAD) bylo Rusko v roce 2013 třetí na světě po Spojených státech a Číně, pokud jde o objem zahraničních investic do něj investovaných: v roce 2013 do ekonomiky země bylo investováno 94 miliard USD, což je o 83 % více než o rok dříve⁹⁹.

⁹⁷ Vyshlo issledovanie «Perspektivy rossijskoj neftedobychi: zhizn' pod sankciyami» // Skolkovo, 14.03.2018. [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <https://energy.skolkovo.ru/ru/senec/media/1476-news-senec-14032018/>

⁹⁸ Galaktionov Igor. Byudzhethnoe pravilo — finansovoe pravilo, nakladyvayushchee dlitel'noe ogranichenie na byudzhethnyu politiku posredstvom kolichestvennyh ogranichenij na byudzhethnye pokazateli // BCS Express, 17. května 2018. [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <https://bcs-express.ru/novosti-i-analitika/chto-takoe-biudzhethnoe-pravilo-i-pochemu-dokhody-ot-dorogoi-nefti-ne-idut-v-ekonomiku>

⁹⁹ Inostrannyj kapital zashel v Rossiju// Kommersant, 30.01.2014 [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <https://www.kommersant.ru/doc/2395256>

Ekonomové z RANEPa a Gajdarova institutu hodnotili rozsah poklesu přímých zahraničních investic (PZI) v ruské ekonomice. Během let 2014-2021 dosáhl objem PZI v ruské ekonomice téměř 99 miliard USD. Odběr kapitálu přitom již přesáhl 360 miliard dolarů.

Čistý odliv kapitálu z Ruské federace v lednu až dubnu 2021 činil 72 miliardy USD (téměř dvakrát více než v předchozím roce) a dosáhl poloviny celkového odlivu kapitálu v loňském roce. V té době zemi opustilo asi 63,3 miliardy dolarů.¹⁰⁰

Odborníci z Institutu mezinárodních financí (IIF) spočítali, že Rusko v letech 2015–2021 přilákalo nejméně přímých zahraničních investic z 23 rozvíjejících se trhů zahrnutých do analýzy. Nejvyšší míru PZI v průměru za roky 2015–2021 (bez reinvestovaných příjmů) vykázala Brazílie — 3,4 % HDP, následovaná Kolumbií (2,9 %), Ukrajinou (2,7 %), předposlední Nigérií (0,3 %), posledním je Rusko s 0,2 % HDP. Nízká míra PZI v Číně (0,4 % HDP) je vysvětlena skutečností, že Čína uplatňuje aktivní politiku podpory návratnosti investic do podniku, v důsledku čehož většinu PZI v Číně tvoří reinvestice.¹⁰¹

Finanční sankce vedly k výraznému omezení přílivu zahraničních investic. Mezi hlavní omezení v bankovním sektoru patří zmrazení finančních aktiv fyzických a právnických osob, odpojení ruských bankovních struktur od mezinárodních platebních systémů, snížení klientského portfolia v zahraničí, omezení přístupu k investičním projektům a úvěrům, omezení finanční svobody ruských společností v zahraničí. Sankce zasáhly přední státní ruské banky, které tvoří více než polovinu bankovních aktiv, což následně snížilo jejich schopnost financovat dlouhodobé rozvojové projekty a značně ztížilo podnikání.

4.2.8 Zahraniční obchod RF

Americké sankce ovlivnily i zahraniční obchod.

Tabulka 2 Zahraniční obchod Ruska v mld. \$ (2000-2020)¹⁰²

Rok	2000	2010	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Celkový obchod	141,4	638,4	804,7	534,4	473,2	591,7	692,8	674,5	572,6

¹⁰⁰ KNOBEL, A. a kol. Sanctions: Serious and For Long (2019). [online] [cit 13.02.2022] Published by: "DELO" at RANEPa (Moscow) / Scientific Report Series: economics. 80 p. (2019), Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=3333008>

¹⁰¹ Rossii naschitali samye nizkie zarubezhnye investicii na emerging markets// RBC., [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <https://www.rbc.ru/economics/22/05/2019/5ce428019a7947bb86b574c2>

¹⁰² Rosstat, vlastní zpracování

Import	99,2	392,7	496,8	341,4	281,7	353,5	443,9	419,9	332,2
Export	42,1	245,7	307,9	193	191,5	238,1	248,9	254,6	240,4
Obchodní balance	57,1	147	188,9	148,4	90,2	115,4	195,1	165,3	91,8

Tabulka 2 ukazuje statistiku hlavních ukazatelů zahraničního obchodu Ruské federace v posledních letech. Lze pozorovat, že nejnižší obchodní obrat připadá na rok 2016. Totéž platí pro vývoz a dovoz. Je vidět však, že bilance zahraničního obchodu byla vždy kladná, v roce 2018 dosáhla své maximální hodnoty. Tento výsledek je vysvětlován nejen exportem ropy a plynu, ale také pokračující politikou substituce dovozu, exportem obilí, zbraní, kovů atd.

Významnou roli ve zvýšení objemu zahraničního obchodního obratu Ruské federace po roce 2014 sehrál nárůst obchodu s členskými státy EAEU, mezi hlavní obchodní partnery patřily Bělorusko, Kazachstán, Arménie a Kyrgyzstán.¹⁰³

V celkovém objemu obchodního obratu Ruské federace zaujímají první místa země mimo SNS. V celkové struktuře dovozu za roky 2013–2020. Na prvním místě je Čína, její podíl je 20 %, na druhém místě je Německo (11 %). Ve struktuře vývozu je na prvním místě Nizozemsko (11 %) a na druhém místě Čína (10 %). Od listopadu 2018 do listopadu 2019 Čína je na prvním místě v dovozu i vývozu (13 %, resp. 22,2 %), na druhém místě v dovozu Nizozemsku (10,8 %) a Německu ve vývozu do Ruska (10,3 %). Navzdory sankcím jsou Spojené státy třetím největším vývozcem zboží do Ruska (5,7 %, 14,1 miliardy USD).¹⁰⁴

Hlavní dovážené zboží za listopad 2018–listopad 2020 „Stroje, zařízení a přístroje“ (30,5 %), „Výrobky chemického průmyslu“ (12,2 %), doprava (10,9 %). Hlavní vývozní položkou jsou „Nerostné produkty“ (53,2 %), významnou část tvoří ropa a ropné produkty a „Skrytá divize“ (14,4 %).¹⁰⁵

Podle statistik FCS je ve struktuře zahraničního obchodu Ruska podle zemí mezinárodních integračních sdružení na prvním místě EU, která se na obratu ruského zahraničního obchodu v lednu až červenci 2020 podílela 42,1 % (v lednu až červenci 2020 -

¹⁰³ Export and import of Russia by goods and countries // Ru-Stat, [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <https://ru-stat.com/date-Y2013-2020/RU/import/world>

¹⁰⁴ Tamtéž

¹⁰⁵ Export and import of Russia by goods and countries // Ru-Stat, [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <https://ru-stat.com/date-Y2013-2020/RU/import/world>

43,8 %), následují země APEC - 31,7 % (30,0 %), třetí místo zaujímá obchod se zeměmi SNS - 12,2 % (12,0 %), se zeměmi EAEU - 8,4 % (8,5 %).¹⁰⁶

Autoři studie mezinárodní auditorské a poradenské sítě FinExpertiza uvádějí, že „země „sankčního tábora“ vykázaly v roce 2018 nejlepší výsledky z hlediska oživení růstu obchodu s Ruskem. Podle Rosstatu z 27 zemí které výrazně zvýšily obchod s Ruskem, 17 podporují protiruské sankce.¹⁰⁷ Za posledních 8 let Rusko výrazně zvýšilo svůj obrat zahraničního obchodu pouze s Čínou (růst o 17 %). Rusko začalo aktivněji obchodovat se zeměmi postsovětského prostoru (Bělorusko, Kazachstán, Uzbekistán, Arménie atd.). Podle statistik FCS se objem vzájemného obchodu s 9 z 10 hlavních obchodních partnerů Ruska v první polovině roku 2019 ve srovnání se stejným obdobím roku 2014 snížil. Největší obrat s Ruskou federací, kromě Číny, mají Nizozemsko (25,9 miliardy USD v první polovině roku 2019, minus 31 %) a Německo (25,2 miliardy USD, minus 29 %). Obraty obchodu s Itálií klesly o 53 %, s Japonskem — o 36 %, s Tureckem — o 24 %. Obraty s největšími partnery Ruska v EAEU, Bělorusku a Kazachstánu, se téměř nezměnily.¹⁰⁸

Vzhledem k tomu, že velký podíl ruského exportu je orientován na evropský trh, znamená uvalení sankcí v praxi vytlačení ruských společností z evropského trhu.

Velké potíže v ekonomice Ruské federace jsou způsobeny omezením dodávek high-tech evropských zařízení pro průmysl. Po dobu osmi let byly zakázky zpřísněny a rozšířeny do mnoha průmyslových odvětví, zejména do mnoha podniků vojensko-průmyslového komplexu Ruska. Omezení transferu nových technologií na jednu stranu zpomaluje ekonomický růst a zvyšuje zaostávání Ruska za technologicky vyspělými zeměmi. Na druhou stranu se tento zákaz stal pobídkou k urychlení opatření k substituci importu.

Analýza dynamiky obratu zahraničního obchodu ukazuje, že Rusko dokázalo vyrovnat ztráty ze sankcí. Tomu napomáhá přeorientování obchodu Ruska na jiné trhy, rozšíření obchodních vztahů s jinými zeměmi a zintenzivnění spolupráce s nimi. Společné stavební projekty přispívají k rozvoji zahraničně obchodní spolupráce. Ve struktuře vývozu se zvýšil podíl potravinářských výrobků a zemědělských surovin, zatímco podíl na dovozu se snížil, protože Rusko je nyní v zemědělských produktech soběstačné. K výraznému růstu ruského exportu přispěly rostoucí ceny ropy a zvýšený prodej energetických zdrojů.

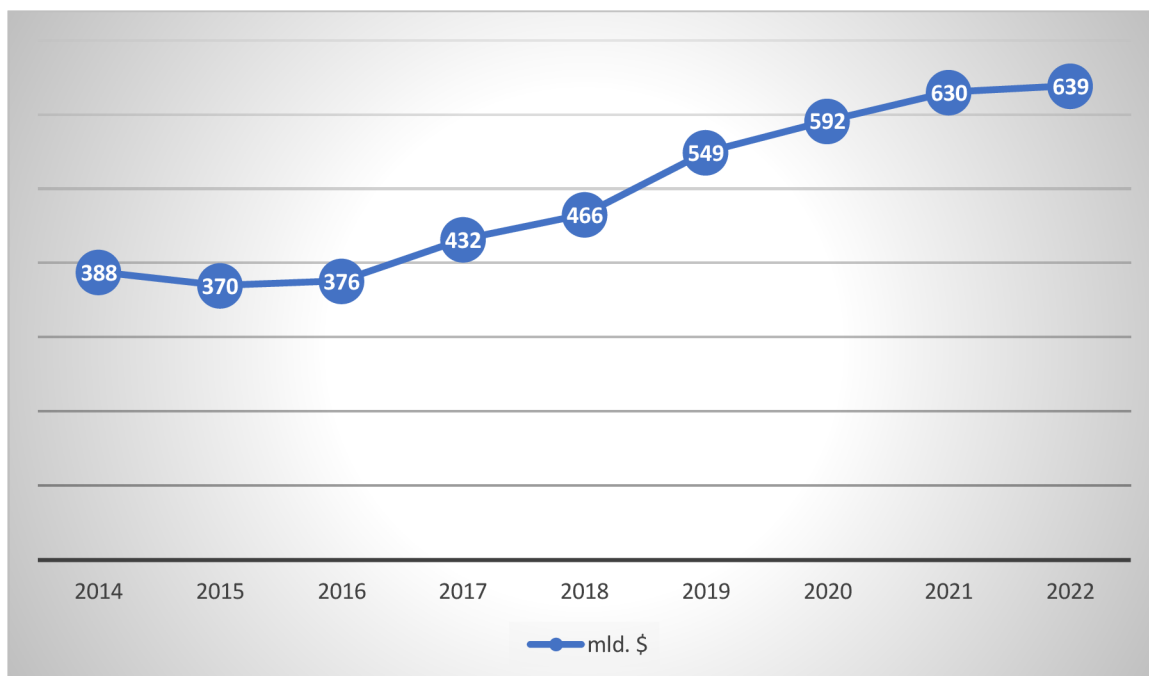
¹⁰⁶ Sankcii ne meshayut torgovat' s Evropoj// Rambler, 28.01.2019. [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: https://news.rambler.ru/other/41631047/?utm_content=news_media&utm_medium=read_more&utm_source=copylink

¹⁰⁷ Tamtéž

¹⁰⁸ V plyuse tol'ko Kitaj // Kommersant., [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <https://www.kommersant.ru/amp/4054828>

Stejný závěr potvrzuje i dynamika devizových rezerv v Centrální bance Ruské federace, viz graf 5.

Graf 6 Mezinárodní rezervy Ruské federace v mld. \$ (2014–2020)¹⁰⁹

Lze pozorovat, že od začátku sankcí se rezervy začaly snižovat, ale poté, počínaje rokem 2016, začal opět růst a překonal úroveň roku 2014. Mezinárodní devizové rezervy Ruska dosahují přibližně miliard 639 mld. USD. Víceletá snaha o snížení expozice v amerických aktivech posunula podíl dolarů v těchto rezervách poprvé v historii pod celkové podíly ve zlatě.¹¹⁰

Zlato tvoří 23% podíl v devizových rezervách centrální banky, přičemž podíl dolarových aktiv klesl na 22 %, což je podstatné snížení z více než 40 % v roce 2018.¹¹¹

Tento posun je součástí širší strategie navržené prezidentem Vladimírem Putinem, který dlouhodobě „de-dolarizuje“ ruskou ekonomiku a tím snižuje její zranitelnost vůči americkým sankcím uprostřed zhoršujících se vztahů s Washingtonem. Zlato je nyní druhou největší složkou devizových rezerv centrální banky po euru, které tvoří zhruba třetinu celkových aktiv. Přibližně 12 % aktiv je uloženo v čínských juanech. Zvýšení hodnoty ruských zlatých rezerv pomohl zejména 26% růst ceny zlata mezi červnem 2019 a červnem

¹⁰⁹ cbr.ru, vlastní zpracování

¹¹⁰ Tamtéž

¹¹¹ Tamtéž

2020. Současně nakoupila Ruská centrální banka v uvedeném období zlato v hodnotě 4,3 miliardy dolarů.¹¹²

Rusko „utrátilo“ za posledních pět let více než 40 miliard dolarů na vybudování mohutných zlatých rezerv, což z něj dělá největšího kupce ve světě. Centrální banka uvedla, že omezila nákupy zlata, aby povzbudila těžaře a banky k exportu, jež tak importují cizí měny do Ruska poté, kdy došlo v dubnu 2020 k dramatickému pádu ceny ropy.¹¹³

Tabulka 3 Celosvětový zahraniční obchod v mld.\$ (2014-2019)¹¹⁴

Rok		2014	2015	2016	2017	2018	2019
Celý svět	Import	11409	10120	9968	10924	11966	11642
	Export	10705	9552	9402	10251	11143	10868
27 států	Import	4471	3957	3958	4300	4726	4633
	Export	4477	2705	2729	2971	3291	3169
EU	Import	970	926	899	958	1046	1037
	Export	1382	1319	1289	1368	1485	1509
Spojené státy	Import	366	323	295	321	348	324
	Export	520	473	494	492	516	520
Velká Británie	Import	1071	967	964	1041	1129	1092
	Export	922	801	802	876	970	937
Německo	Import	462	404	393	421	455	446
	Export	548	468	470	508	549	532
Francie	Import	342	320	333	359	371	355
	Export	244	207	206	217	257	250
Japonsko	Import	429	364	347	380	404	402
	Export	387	351	337	359	387	380
Kanada	Import	1448	1427	1387	1504	1635	1518
	Export	770	683	681	778	867	823
Čína	Import						
	Export						

Tabulka 3 ukazuje objemy exportů a importů nejvyspělejších cizích zemí. Ukazuje také pokles obratu zahraničního obchodu v letech 2015–2016. A v tomto případě sehrály roli

¹¹² Cbr.ru, vlastní zpracování

¹¹³ Tamtéž

¹¹⁴ oecd.org, vlastní zpracování

americké protiruské sankce. Ale postupně dochází k restrukturalizaci světového zahraničního obchodu, mění se komoditní a peněžní toky, obnovují se objemy. To však vede k nárůstu přepravních cest, komplikaci logistiky a v důsledku toho ke zvýšení cen. Touha po návratu k efektivnější ekonomice, racionálnímu zahraničnímu obchodu je v mnoha zemích světa přirozená, v západní Evropě sílí odpor proti dalšímu posilování protiruských sankcí, které na druhé straně zasahují do vlastních ekonomických zájmů.

5 Výsledky a diskuse

Je obtížné oddělit účinky nižší ceny ropy od účinků finančních sankcí, ale z výsledků předchozí analýzy vyplývá, že vliv sankcí na ekonomiku RF je zřejmý. Západní finanční sankce snížily zahraniční úvěry a přímé zahraniční investice v Rusku. Z výsledků předchozí analýzy vyplývá, že náklady jsou podstatně vyšší, než se dříve chápalo, asi 2,5–3 procenta HDP každý rok, což je asi dvakrát tolik, než odhadoval MMF v roce 2015. Autor dospívá k možnému dodatečnému ročnímu růstu o 2,5–3,0 procenta ročně během sedmi let sankcí 2014–2020, pokud by Západ nevalil sankce na Rusko v roce 2014. Tedy celkem 350 miliard dolarů v průběhu sedm let, tedy v průměru 50 miliard dolarů ročně. Ruské protisankce možná nesnížily HDP, ale určitě ovlivnily životní úroveň tím, že omezily přístup k dováženým potravinám.

Dva hlavní efekty, které se často neberou v úvahu, jsou to, že sankce zastrašily zahraniční finanční přílivy a donutil ruskou vládu provádět velmi restriktivní fiskální a měnovou politiku, která škodila hospodářskému růstu.

Jedním z prvních a zjevných důsledků sankcí byla prudká devalvace rublu. Na začátku roku 2014 byl kurz amerického dolaru vůči rublu 33,93 rublů a do ledna 2015 vyskočil na 65,15 rublů (téměř 200 %) a držel se někde na úrovni 61–66 rublů. Devalvace rublu zvyšuje příjmy rublů velkých monopolů z exportu surovin a energetických zdrojů, ale pro většinu ruské populace to znamená výrazné zhoršení jejich finanční situace v důsledku rostoucích cen za dovážené zboží.

Ekonomické sankce způsobily růst cen. V roce 2014 bylo Rusko na 9. místě z hlediska inflace na světě. V roce 2014 se tak inflace pohybovala na úrovni 11,36 % a ke konci roku 2015 byla roční míra inflace již 12,91 %, i když nepřesáhla úroveň krizového roku 2008 (13,28 %).

Z hlediska vlivu na zahraniční obchod je vidět však, že bilance zahraničního obchodu byla vždy kladná, v roce 2018 dosáhla své maximální hodnoty. Tento výsledek je vysvětlován nejen exportem ropy a plynu, ale také pokračující politikou substituce dovozu, exportem obilí, zbraní, kovů atd. Lze konstatovat, že ruská ekonomika začala se přizpůsobovat.

Na základě studia statistik, odborných úsudků a velkého množství zdrojů došlo k závěru, že dopad uvalení ekonomických sankcí na Rusku je dvojitý. Na jedné straně jde o snížení tempa růstu HDP až do záporných hodnot, snížení objemu obrátu zahraničního

obchodu. Na druhé straně překážka dovozu zboží vedla k oživení, a dokonce rozvoji některých ruských vlastních průmyslových odvětví a zemědělství. Rusko se proměnilo z dovozce ve vývozce obilí. Kladná bilance zahraničního obchodu umožnila Centrální bance RF akumulovat významné mezinárodní rezervy ve výši 639 miliardy USD.

6 Závěr

Tato bakalářská práce se zaměřuje na finanční dopady západních sankcí na Rusko, především na ekonomické sankce, sankce za rozvoj ropy, které odrazily PZI, HDP, inflaci, zahraniční obchod a devalvaci rublu.

Ekonomické sankce jsou ekonomická omezující opatření uplatňovaná zemí nebo skupinou zemí vůči jiné zemi s cílem donutit vlády cílových zemí ke změně jejich politiky. Tyto sankce spočívají v úplném nebo částečném zákazu vývozu a dovozu zboží a mohou mít také podobu omezení finančních transakcí, včetně, ale nejen, investic a mezinárodních plateb.¹¹⁵

Sankce uvalené proti Rusku západními zeměmi a EU říkají, že tímto způsobem chtějí země nejen omezit ruskou ekonomiku, ale také ji vytlačit z trhu západní Evropy. Uvalení ekonomických sankcí nemohlo nevyvolat odezvu ruské vlády a takové země jako USA, Austrálie, Kanada, Norsko a země EU se dostaly pod embargo. Hlavním cílem takového rozhodnutí byla nejen potřeba reakce, ale také stimulace ekonomické aktivity vlastních výrobců.

Ruská ekonomika sotva rostla od té doby, co Západ uvalil na Rusko v roce 2014 finanční sankce. Vzhledem ke značným nákladům západních sankcí na ruskou ekonomiku není pravděpodobné, že by znovu výrazně porostla, dokud Kreml neučiní dostatečné ústupky Západu ve snaze zmírnit sankce.

Při zpracování bakalářské práce došlo k invazi Ruska na Ukrajinu. Ten útok vyvolal negativní světovou reakci, a kvůli tomu byly uvaleny další sankce které omezují ekonomiku Ruska. Situace se mění téměř každým okamžikem a není v možnostech autora se tomuto konfliktu a z nich vyplývajících sankcí věnovat v této bakalářské práci.

¹¹⁵ Lin, Tom C. W "Financial Weapons of War" [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2765010

7 Seznam použitých zdrojů

7.1 Seznam literatury

DAVID, V. a kol. (2004): *Mezinárodní právo veřejné. Praha: Linde, 2004*, ISBN 80-7201-473-0

TUNKIN G. *Teoriya mezhdunarodnogo prava.– Moskva: Zerkalo-M, 2019*, ISBN 978-5-94373-441-0

HUFBAUER, G.C. and col. *Economic Sanctions: New Directions for 21st Century*, 2009
ISBN: 978-0881324129

PONOMAREVA E.S. *Mirovaya ekonomika i mezhdunarodnye otnosheniya.- M.: Unity-Dana, 2013.* - 287 s. – ISBN 8-5-238-01911-6;

KESHNER M. *Ekonomicheskie sankcii v sovremennom mezhdunarodnom prave: monografiya. – M.: Prospekt, 2015* ISBN 978-985-731-7-20-8;

MALENOVSKÝ, J.. *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 2008.* ISBN 978-80-210-4474-6

ROMANOVA M. *Evropejskoe tamozennoe pravo.- Minsk: Thesaurus, 2014* ISBN 978-985-6957-21-8

SIDOROV V.. *Tamozennoe pravo: uchebnik dlya akademicheskogo bakalavriata. - M. : Yurayt, 2015.* - 512 s. – ISBN 978-5-9916-4379-5;

GLAZ'EV, S. *Strategiya operezhayushchego razvitiya Rossii v usloviyah global'nogo krizisa.. – M.: Ekonomika, 2012* ISBN 978-112-0006-21-7

OUDDRAAT, C. de Jonge Un Sanction Regimes and Violent Conflict. In CROCKER, Chester A. (eds.). *Turbulent peace: the challenges of managing international conflict*. Washington: United States institute of peace press, 2001. ISBN 1929223277

FOJTÍKOVÁ, L. *Zahraničně obchodní politika ČR: historie a současnost (1945-2008)*. Praha: C.H. Beck, 2009. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-128-4

7.2 Internetové zdroje

KLINOVA M., SIDOROVA E. *Ekonomicheskie sankcii i ih vliyanie na hozyajstvennyye svyazi Rossii s Evropejskim soyuzom. Voprosy ekonomiki*. [online] [cit 20.01.2022]

Dostupné z:

<https://mgimo.ru/upload/iblock/d19/d19e0e317f49b7f75a5835ad98d98d5c.pdf>

AYVAZOV A. *Periodicheskaya sistema mirovogo kapitalisticheskogo razvitiya*.

[online] [cit 20.01.2022] Dostupné z: <http://www.intelros.ru/readroom/partnerstvo-civilizaciy/p3-2013/21049-periodicheskaya-sistema-mirovogo-kapitalisticheskogo-razvitiya.html>

OTYRBA A. *Kak pobezhdat' v finansovyh vojnah* [online] [cit 20.01.2022] Dostupné z: <http://www.odnako.org/almanac/material/kak-pobezhdat-v-finansovyh-voynah/>

Merriam-Webster Online Dictionary [online] [cit 20.01.2022] Dostupné z:

<https://www.merriam-webster.com/dictionary/reparation>

Rezoluce Valného shromáždění OSN 58/7 z 4.11.2003[online] [cit 20.01.2022]

Dostupné z: http://www.adh-geneva.ch/RULAC/pdf_state/GA.pdf

SMEETS, M. *Can economic sanctions be effective?*, *WTO Staff Working Paper*, *World Trade Organization (WTO)* 2018[online] [cit 20.01.2022] Dostupné z:

<https://www.econstor.eu/bitstream/10419/176768/1/1016551045.pdf>

NEUENKRICH, M. NEUMEIER, F. *"The impact of UN and US economic sanctions on GDP growth"*. *European Journal of Political Economy* [online] [cit 20.01.2022]

Dostupné

z:https://www.fiw.ac.at/fileadmin/Documents/Publikationen/Working_Paper/N_138_NeuenkirchNeumeier.pdf

PEPE, R. "*Why Economic Sanctions Still Do Not Work*" [online] [cit 20.01.2022]
Dostupné z: <https://direct.mit.edu/isec/article-abstract/23/1/66/11607/Why-Economic-Sanctions-Still-Do-Not-Work?redirectedFrom=fulltext>

GRISWOLD, D. "Going Alone on Economic Sanctions Hurts U.S. More than Foes" [online] [cit. 20.01.2022] Dostupné z: https://web.archive.org/web/20110923164257/http://www.cato.org/pub_display.php?pub_id=10888

MARCUS, J.. "*Analysis: Do economic sanctions work?* *BBC News*[online] [cit 20.01.2022] Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-10742109>

CAPDEVILA, G.. "*United Nations: US Riled by Economic Sanctions Report*" [online] [cit 20.01.2022] Dostupné z: <https://www.iatp.org/news/united-nations-us-riled-by-economic-sanctions-report>

GORDON J. The Enduring Lessons of the Iraq Sanctions [online][cit.21.01.2022]
Dostupné z: <https://merip.org/2020/06/the-enduring-lessons-of-the-iraq-sanctions/>
U.S. Department of State. "U.S. Relations With South Africa [online] [cit 20.01.2022]
Dostupné z: <https://www.state.gov/u-s-relations-with-south-africa/>

United Nations. "Sanctions" [online] [cit 20.01.2022] Dostupné z: <https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/information>

United Nations. "Full Support of Member States Key to Effective Sanctions Regimes, Assistant Secretary-General Tells Security Council." [online] [cit 20.01.2022]
Dostupné z: <https://www.un.org/press/en/2017/sc12941.doc.htm>

HUFBAUER, Gary Clyde. *Sanctions - Happy USA* [online], Peterson Institute for International Economics, 1998. [cit. 20.2.2022]. Dostupné z: <https://www.piie.com/publications/policy-briefs/sanctions-happy-usa>

KNOBEL, A. a kol. *Sanctions: Serious and For Long* (2019). [online] [cit 13.02.2022]
Published by: "DELO" at RANEPa (Moscow) / Scientific Report Series: economics.
80 p. (2019), Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=3333008>

HEEKAL, Reem. *The Investor's Guide to Global Trade* [cit. 17.02.2022] [online]
Dostupné z: <https://www.investopedia.com/insights/what-is-international-trade/>

RADCLIFFE, Brent. *How Economic Sanctions Work* [cit. 17.02.2022] [online]
Dostupné z: <https://www.investopedia.com/articles/economics/10/economic-sanctions.asp>

GALAKTIONOV I. Byudzhetnoe pravilo — finansovoe pravilo, nakladyvayushchee dlitel'noe ogranichenie na byudzhetnyu politiku posredstvom kolichestvennyh ogranichenij na byudzhetnye pokazateli // BCS Express, 17. května 2018. [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <https://bcs-express.ru/novosti-i-analitika/chto-takoe-biudzhetnoe-pravilo-i-pochemu-dokhody-ot-dorogoi-nefti-ne-idut-v-ekonomiku>

Inostrannyj kapital zashel v Rossiju// Kommersant, 30.01.2014 [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <https://www.kommersant.ru/doc/2395256>

Rossii naschitali samye nizkie zarubezhnye investicii na emerging markets// RBC, 05/22/2019. [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <https://www.rbc.ru/economics/22/05/2019/5ce428019a7947bb86b574c2>

Export and import of Russia by goods and countries // Ru-Stat, [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <https://ru-stat.com/date-Y2013-2020/RU/import/world>
Sankcii ne meshayut trgovat' s Evropoj// Rambler, 28.01.2019. [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: https://news.rambler.ru/other/41631047/?utm_content=news_media&utm_medium=read_more&utm_source=copylink

V plyuse tol'ko Kitaj // Kommersant, 08.09.2019. [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <https://www.kommersant.ru/amp/4054828>

Eksport i import Rossii po tovaram i stranam // Ru-Stat [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <https://ru-stat.com>.

Delovye krugi Kitaya i Rossii igrayut vazhnuyu rol' v ukreplenii torgovo-ekonomicheskogo sotrudnichestva dvuh stran — posol KNR v RF // Russian.people.cn, 15.01.20. [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <http://russian.people.com.cn/n3/2020/0115/c31519-9648805.html>

Predskazannomu verit'. Aleksandr Dynkin: Bez reform Rossii pridetsya dogonyat' ne SSHA, a Meksiku i Braziliyu // Rossijskaya gazeta 28.06.2017. [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <https://rg.ru/2017/06/28/aleksandr-dynkin-bez-reformrossii-pridetsia-dogoniat-ne-ssha-a-meksiku.html>

Eksperty nazvali samye izmenivshiesya iz-za sankcij otrasli ekonomiki // RBK, 28.10.2019. [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <https://www.rbc.ru/economics/28/10/2019/5db1a76a9a794744a5d6e13a>

Ocenka APK ponizilas' // Ekonomika i zhizn', 24.01.2020. [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <https://www.eg-online.ru/article/414011>

Istoriya zakona« O protivodejstvii protivnikam Ameriki posredstvom sankcij». Dos'e . [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: https://tass.ru/info/4911988?utm_source=google.com&utm_medium=organic&utm_campaign=google.com&utm_referrer=google.com

Kakova nastoyashchaya cena sankcij dlya Rossii [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <https://tass.ru/info/4911988>

//Open Media, 25.06.2019 [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <https://openmedia.io/news/kakova-nastoyashhaya-cena-sankcij-dlya-rossii/>

Prichina vvedeniya SSHA sankcij protiv Rossii // Gazeta.Ru, 24.10.2019. [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: https://www.gazeta.ru/business/news/2019/10/24/n_13616816.shtml

Mezhdunarodnye rezervy Rossijskoj Federacii // CBR, 2000. [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: https://www.cbr.ru/hd_base/mrrf/mrrf_7d/

Novoe pravitel'stvo Avstrii vystupit za smyagchenie antirossijskih sankcij // HTB, 02.01.2020.: [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: https://www.gazeta.ru/business/news/2019/10/24/n_13616816.shtml

Merkel' vystupila protiv sankcij SSHA po «Severnomu potoku — 2»// RIA novosti,18.12.2019. [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <https://ria.ru/20191218/1562538033.html>

Grom G. Sankcionnaya politika SSHA // Politforum,13.01.2020. [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <https://www.politforums.net/usa/1578920658.html>

Sankce proti Rusku jsou zbytečné, řekl Zeman v ruské televizi. EU prý chybí silný vůdce [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/sankce-proti-rusku-jsou-zbytecne-rekl-zeman-v-ruske-televizi-eu-pry-chybi-silny-vudce.A181209_165351_in_domov_ele

Prezident Chekhii: sankcii protiv Rossii kontrproduktivny i usilivayut napryazhennost' // TASS , 03.05.2015. [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/1947123>

ES prodлил na polgoda ekonomicheskie sankcii protiv Rossii // TACC, 19.12.2019. [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/7383247>
Plenarnoe zasedanie Peterburgskogo mezhdunarodnogo ekonomicheskogo foruma // Oficial'nyj sajt Prezidenta Rossii, 02.06.2017 [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <http://www.kremlin.ru/events/president/news/54667>

Putin: mir okazalsya u "opasnoj cherty" iz-za razrusheniya kontrolya nad vooruzheniyami // TASS, 05.02.2020. [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <https://tass.ru/politika/7689981>

Kitajskaya ekonomika oficial'no stala krupnejshej v mire // RBC, 08.10.2014. [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <https://www.rbc.ru/economics/08/10/2014/5434f48dcbb20faeeafe2a0a>

KNOBEL' A., a kol. Pryamyje inostrannye investicii v 2018 g. s.20 [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: http://www.iep.ru/files/text/crisis_monitoring/2019_9-92_June.pdf

PLATONOVA I. N. Vliyanie finansovyh sankcij na privlechenie inostrannyh investicij v rossijskuyekonomiku // Investicionnyj, finansovyj i upravlencheskij analiz. 2019. № 3. T. 9. S. 117–121. [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: https://mgimo.ru/library/publications/vliyanie_finansovykh_sanktsiy_na_privlechenie_inostrannykh_investitsiy_v_rossiyskuyu_ekonomiku/

PRILEPSKY I. V. Finansovyje sankcii: vliyanie na potoki kapitala i ekonomicheskij rost RF // ZHurnalNovoj ekonomicheskoy asociacii, № 3 (43), 2019, s. 163 [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <http://www.eeg.ru/files/lib/2019/pages-nea-43.pdf?PHPSESSID=019dc3738fba5f175faef57c80082afc>

KORHONNEN, I.. Sanctions and counter-sanctions – What are their economic effects in Russia and elsewhere? //BOFIT Policy Brief, 2/2019, p. 14. [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <https://ideas.repec.org/a/nea/journal/y2019i43p184-190.html>

Rosstat. [online][cit.15.02.2022] Dostupné z: <https://rosstat.gov.ru>

Bank of Russia [online][cit.15.02.2022] Dostupné z: cbr.ru

BRATERSKIY M. N. Rascvet ekonomicheskoy diplomatii, nadolgo li? [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: https://russiancouncil.ru/analytics-and-comments/analytics/rastsvet-ekonomicheskoy-diplomatii-nadolgo-li/?sphrase_id=28190250

KORHONNEN, I. Sanctions and counter-sanctions – What are their economic effects in Russia and elsewhere? //BOFIT Policy Brief, 2/2019, p. 14. [cit. 17.02.2022] [online] Dostupné z: <https://ideas.repec.org/a/nea/journal/y2019i43p184-190.html>

“Russian Federation: Staff Report for the 2015 Article IV Consultation,” 5 s. 50–56. Federal'naya sluzhba gosudarstvennykh statistiki (Goskomstat) Rossiya v tsifrakh 2018 [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://rosstat.gov.ru>

Rosstat, Russian Statistics

Russia Statistics.” The IMF assesses that Russia’s GDP has grown by 0.5 percent in total during the seven years 2014–2020. “World Economic Outlook Database

Timofeev, “Санкции против России: взгляд в 2021 г [Sanctions against Russia: A Look at 2021],” Russian International Affairs Council, [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://russiancouncil.ru/activity/publications/sanktsii-protiv-rossii-vzglyad-v-2021-g/>

Daniel Gros and Mattia Di Salvo, “Revisiting Sanctions on Russia and Counter- Sanctions on the EU: The Economic Impact Three Years Later,” Center for European Policy Studies, 2017. [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://econpapers.repec.org/paper/epscepswp/12745.html>

Andrew E. Kramer, “Russia Seeks Sanctions Tit for Tat,” New York Times, [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2014/10/09/business/russian-parliament-moves-closer-to-adopting-law-on-compensation-for-sanctions.html>

Daniel P. Ahn and Rodney D. Ludema, “The Sword and the Shield: The Economics of Targeted Sanctions,” European Economic Review 130, 2020, s. 1–21.

Korhonen, et al., “Sanctions, Counter-Sanctions and Russia: Effects on Economy, Trade, and Finance.”

Evsey Gurvich and Ilya Prilepskiy, “The Impact of Financial Sanctions on the Russian Economy,” *Russian Journal of Economics* 1, 4, 2015, s. 359–385

Market Interventions: The Case of U.S. Sanctions on Russia

Iikka Korhonen, Heli Simola, and Laura Solanka, “Sanctions, Counter-Sanctions and Russia: Effects on Economy, Trade, and Finance,” *Bank of Finland Institute for Economies in Transition* [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://helda.helsinki.fi/bof/handle/123456789/15510>

World Economic Outlook Database

Iikka Korhonen, Heli Simola, and Laura Solanka, “Sanctions, Counter-Sanctions and Russia: Effects on Economy, Trade, and Finance,” *Bank of Finland Institute for Economies in Transition* [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://helda.helsinki.fi/bof/handle/123456789/15510>

Russian Federation: Staff Report for the 2015 Article IV Consultation

Russian Federation: 2015 Article IV Consultation, Country Report no. 15/211 [cit. 15.02.2022][online]Dostupnéz: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2015/cr15211.pdf>

Li-Gan Liu and Edward M. Graham, “The Relationship Between Trade and Foreign Investment: Empirical Results for Taiwan and South Korea, Working Paper 98-7,” *Peterson Institute for International Economics*, January 1998; Lionel Fontagné, “Foreign Direct Investment and International Trade: Complements or Substitutes?” *OECD Science Technology and Industry Working Papers*, 1990/03. [cit. 15.02.2022]

“World Investment Report 2019,” *United Nations Conference on Trade and Development*, [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://unctad.org/webflyer/world-investment-report-2019>

Russian Government Bond 10Y,” Trading Economics, [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/russia/government-bond-yield>

Snegovaya, “Tension at the Top [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://cepa.org/tension-at-the-top/>

Russian Federation: Staff Report for the 2015 Article IV Consultation [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2015/cr15211.pdf>

Rosstat [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://rosstat.gov.ru>

IMF World Economic Outlook [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: <https://www.imf.org>

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1 Seznam grafů

Graf 1 Ruský HDP v mld. \$.....	37
Graf 2 Inflace v Rusku v % (2013-2021)	39
Graf 3 Reálné roční příjmy obyvatel, mzdy, disponibilní příjem a spotřebitelské výdaje v letech 2013-2021 (2013 rok =100 %),.....	40
Graf 4 Obyvatelstvo Ruska v mil. (1990-2020),.....	41
Graf 6 Podíl příjmu z ropy a plynu v %	42
Graf 5 Mezinárodní rezervy Ruské federace v mld. \$ (2014–2020),.....	47

8.2 Seznam tabulek

Tabulka 1 Ruský zahraniční dluh 2014-2020	31
Tabulka 2 Zahraniční obchod Ruska v mld. \$ (2000-2020),.....	44
Tabulka 3 Celosvětový zahraniční obchod v mld.\$ (2014-2019),.....	48

8.3 Seznam použitých zkratk

CBR	Centrální banka Ruska
ČLR	Čínská lidová republika
EU	Evropská unie
HDP	hrubý domácí produkt
RF	Ruská federace
SNS	Svaz nezávislých států
₽/RUB	ruský rubl
\$/USD	americký dolar
IIF	Institut mezinárodních financí
MMF	Mezinárodní měnový fond
PZI	Přímé zahraniční investice
EAEU	Eurasijská ekonomická unie
APEC	Asijsko-pacifické hospodářské společenství
FCS	Federální celní služba